

LABAARI GEA NGE MΕ MAAKU U YORUA

Durə wi u tire te yorua, win yīsira Yohanu Maaku.
U ñ sāa Yuu. U sāaWa Baanabasin dusi.

Maaku u kī u təmbu Yesun Labaari gea sō. U sōosi ma Yesu u bəsu u təmbu gea kuamme, ma u be ba wāa Setam nōmūa bəkiamə. Domi Gusunə u wāa ka wi. Maakun tire ten gari mero ya wāawa Maaku 10:45 sōo. Ya nee, Tənun Bii u nawa u ka gabu sā kpa u gbi u ka tən dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun səmburun tore Galileə, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusaləmu gia, wiru 10.
4. Yesun wāaru Yerusaləmuə, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun gəə ka win seebu gərin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batəmu kowon waasu
(I maa məerio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Yesu Kirisi, Gusunən Biin Labaari gean torubu wee.

² Gusunən səmo Esai u yen gari yorua win tireru sōo u nee, Gusunə u nee,

“N wee, na nən səmo gəriə wunen wuswaaə u wunen swaa səmə.

³ Nən səmən nəə ga gbāramə gbəburu sōo ga gerumə ga mə,

i Yinnin swaa sənwə, kpa i n ye nəə nerasiəmə yu dənda.”

⁴ Nge meya, Yohanu Batəmu kowo u na gbaburu səə. U kparamə u mə, bu gəru gəsio ben toranun di kpa u bu batəmu ko kpa Gusunə u bu ben toranu suuru kua.

⁵ Təmbu kpuro ba ra n daamə win mi saa Yudean tem di kə maa Yerusaləmu maron di. Ba ben toranu tuuba mə, ma ba derimə u bu batəmu mə daa te ba mə Yuudenio.

⁶ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebuə, ma u gəna səke win pəraə. Twee ka tim bausa u ra di.

⁷ Ma u waasu mə u gerumə u mə, goo u sisi nen biruə wi u man yiiko kere. Ne na kun mam turə n yiira n yəron baranun wəə kusia.

⁸ Ne na bəə batəmu mə ka nim, adama yəro wi, u koo bəə batəmu kowa ka Hunde Dəero.

Yesun batəmu ka win kəkiribu
(Imaa məerio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Yen biru Yesu u na Nasaretin di ye ya wāa Galilen temə, ma Yohanu nùn batəmu kua daa te ba mə Yuudenio.

¹⁰ Sanam me u yariə nim di, yera u wa wəlla wukiara, ma u Hunde Dəero wa nge kparuko u saram wee win wəllə.

¹¹ Ma u nəə gagu nua wəllun di ga nəə, wuna nen Bii kīnasi wì səə nen gəru dobu kpuro wāa.

¹² Saa ye səəra Hunde Dəero u Yesu sure gbaburu səc.

¹³ Ma u wāa mi səə weeru, Setam nùn kəkirimə. Wi ka gbeeku yee sanna ba wāa mi, ma wəllun gəradoba ba na ba nùn nəəri.

*Yesu u susure kowobu nnε soka
(I maa meerio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Ye ba Yohanu mwa ba pirisom doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen temo u Gusunon Labaari gea kparamo.

¹⁵ U neε, saa ya tura, Gusuno u sisi u bandu swii. I gɔru gɔsio bεen toranun di kpa i Labaari gea ye naane doke.

¹⁶ Sanam me Yesu u sīmō Galilen daa burerun goorɔ, u Simoɔ wa ka win wənə Andere. Ba ben yāakororu kpɛemō daa bure te səo, domi swɛe gowoba ba sāa.

¹⁷ Yesu u bu sɔɔwa u neε, i man swiima, kon de i n da tɔmbu kasu bu man swii.

¹⁸ Yande ba ben yāakoronun baa deri, ma ba nùn swii.

¹⁹ Ye u susi wuswaaɔ fiiko, u Yakɔbu wa ka win wənə Yohanu be ba sāa Sebeden bibu. Ba wāa goo nimkuu səo ba yāakoronu kɔrumo.

²⁰ Mii mii u bu soka, ma ba nùn swii. Ba ben tundo Sebede deri ka səm kowobu sannu goo nimkuu səo.

*Duro wi weriku gagu ga wāasi
(Imaa meerio Luku 4:31-37)*

²¹ Ma ba da Kopenamuɔ. Ye n kuə tɔɔ wērarugiru, ma Yesu u dua mənnə yero, u bu Gusunon garin keu sɔɔsim wɔri.

²² Biti bu mwa win keu sɔɔsi bin sɔ. U bu sɔɔsimɔwa ka yiiko, n n̄ mo nge me wooda yēroba ra sɔɔsi.

²³ N deema saa ye səo, werekunugii goo u wāa ben mənnə yee te səo. U gbāra u neε,

24 mba sa məɔsinε bεsε ka wunε, Yesu Nasaretiŋii. A nawa a ka sun kam koosia? Na yε wi a sāa. Wunε Gusunən tɔn Deerowa.

25 Yesu u wεreku ge gerusi u neε, a mario, kpa a yari durɔ win min di.

26 Yera wεreku ge, ga durɔ wi sura nge giri kpakpanugii, ma ga kuuki kua ga ka yara wɪn min di.

27 Biti tɔn be kpuro mwa gem gem sere ba sɔɔnamə ba mò, mban bwesera yeni. Gari tukiyə u sɔɔsimə ka yiiko. Baa ka wεrekunɔ u nu wooda wɛxemɔ, ma nu nùn mɛm nɔɔwamme.

28 Ma win baaru yande kparara Galilen tem kpuro sɔɔ.

Yesu u tɔn dabiu bεkia

(Imaa meeria Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)

29 Ye Yesu yara mɛnnə yerun di, wi ka Yakəbu ka Yohanu ba da Simɔɔ ka Anderen yenuɔ.

30 N deema, Simɔɔn kurɔn mero u wasi sundu barɔ u kpī. Ye ba yande tura mi, ba win gari Yesu sɔɔWa.

31 Ma u da win mi, u nùn nɔmu nenua u ka nùn seesia. Yande wasi sun te, ta nùn doonari, ma u bu nɔɔrim wɔri.

32 Ye n kua yokə, sanam mε sɔɔ dua, tɔmba ka barɔbu kpuro ka wεrekunugibu na win mi.

33 Ma wuugibu kpuro ba mɛnnə dii tèn mi u wãan kɔnnɔwɔ.

34 U dabiru bεkia saa ben bara bwese bwesekan di, ma u maa wεreku dabiu gira. Adama u ñ deri wεreku ni, nu gari gere domi nu nùn yε.

Yesu u bɔsu Galilen temɔ

(Imaa meeria Luku 4:42-44)

35 Yen sisiru buru buru yellu, sanam me yam kun deeram kpa, Yesu u seewa u yara. U doona mi n desire, u kanaru mò.

36 Ma Simøø ka win kpaasibu ba nùn kasu.

37 Sanam me ba nùn wa ba nùn sɔ́wa ba nee, tɔ́mbu kpuro wɔ́ ba nun kasu.

38 U bu sɔ́wa u nee, n weene su da wusu gasu sɔ́ si su ka sun sikerene, kpa n maa waasu ko mi, domi yen sɔ́na na na.

39 Ma u bɔ́su Galilen tem kpuro sɔ́ u waasu mò ben mènno yeno, u maa werékunu giramo.

Yesu u wi u bara disigiru baro bekia

(Imaa mærio Mateu 8:1-4, Luku 5:12-16)

40 N wee, goo u na Yesun mi, wi u bara disigiru mo u yiira u nùn faaba kana. U nee, à n wura kaa kpí a man bekia kpa n deera.

41 Yera wənwənda Yesu mwa, ma u win nəmu demia u nùn baba u nee, na wura, a bekuro kpa a deera.

42 Yande bara disigii te, ta nùn yɔ́su, ma u bekura u deera.

43-44 Sanam meya Yesu u nùn sɔ́wa ka dam u nee, a ku goo gee sɔ́. Adama a doo a tii yāku kowo tusia, kpa a yākuru ko te Mɔ́wisi raa bee yiire, a ka baawure seeda sɔ́si ma a bekura a deera. Ma u dera u doona.

45 Adama durɔ́ wi, u doona ma u da u gari yi kparam wɔ́ri batuma sɔ́ ye n koora wi sɔ́. U gari yi saarimɔ́ sere Yesu kun kpí a wuu due, adama u yɔ́ra wuun biruɔ́ mi n desire. Ma tɔ́mba naamɔ́ win mi saa baaman di.

2

*Yesu u durɔ goo bɛkia wìn wasin bee tia gu
(Imaa meerio Mateu 9:1-8, Luku 5:17-26)*

1 Sɔɔ mæerun biru, Yesu u wura Kapenamuɔ. Tɔmba nua ma u wãa yenuɔ.

2 Ma tɔn wɔru ga mennə sere ayeru maa sari baa kɔnnəwɔ. Ma u bu Labaari gean gari nɔɔsiamɔ.

3 Ba ka nùn durɔ goo naawa wìn wasin bee tia gu. Tɔmbu nnewa ba nùn sɔɔwa.

4 Adama tɔn wɔru gen sɔ ba kpana bu Yesu susi. Yen sɔna ba diru mi u wãan wɔllɔ yaba win deedeeru. Ye ba yaba ba kpa, ma ba ka wɛɛ beku bɔɔ te sarasia tè sɔɔ durɔ wi, u kpī.

5 Ye Yesu u durɔ ben naane dokebu wa bi ba mɔ wi sɔɔ, u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, bii durɔbu, a wunen durum suuru wa.

6 Wooda yɛrobu gabu ba sɔ mi, ma ba tii bikiamɔ gɔruɔ ba mɔ,

7 mban sɔna durɔ wi, u gari gerumɔ mesum. U Gusunɔ wɔmmɔwa. Wara koo kpī u durum suuru ko Gusunɔ turo baasi.

8 Mii mii Yesu u già ye ba bwisikumɔ. Ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i gari yinin bweseru bwisikumɔ bɛen gɔruɔ.

9 Yerà ya sɛsɔ bo, bu ka barɔ wi sɔ u win durum suuru wa, n̄ kun mɛ bu nùn sɔ u seewo u win kpìn yeru kure, kpa u sī.

10 Adama na kĩ i n yɛ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia ye sɔɔ u ka durum suuru ko.

Yera u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ,

11 na nun sɔɔmɔ, a seewo a wunen kpìn yeru kure, kpa a we yenuɔ.

12 Nge me təmbu kpuro ba nùn mεera swee, durɔ wi, u seewa u win kpin yero sua, u n yariø. Biti baka tən be mwa gem gem, ma ba Gusunø beere wëemø. Ba gerumø ba mò, ba ñ yenin bweseru waare.

Yesu u Lefi soka

(Imaa mεerio Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32)

13 Yera Yesu u kpam wura daa burerun gooro. Təmbu kpuro ba naamø win mi, ma u bu Gusunøn garin keu sɔɔsimø.

14 Sanam me u sarø u Lefi wa, Alufen bii, u sɔ gbere yero. U nùn sɔɔwa u neε, a man swiñyø.

Lefi seewa ma u nùn swiñ.

15 N deema sanam me Yesu u dimø Lefin yεnuø, gbere mwaaøbu ka kɔsan kowobu dabira sɔ ka wi, ka win bwaaøbu sannu, domi ba dabi be ba nùn swiñ.

16 Ye Falisiban wooda yεrobu ba Yesu wa u dimø ka gbere mwaaøbu ka kɔsan kowobu sannu, ba win bwaaøbu bikia ba neε, mban sɔna u ka gbere mwaaøbu ka kɔsan kowobu dimø sannu.

17 Ye Yesu u ye nua, u wooda yεro be sɔɔwa u neε, be ba bwaa do ba ñ timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barø. Na ñ ne n ka gemgibu soku. Na nawa n ka torobu soku.

Nɔɔ bəkurun gari

(Imaa mεerio Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39)

18 Ye Yohanun bwaaøbu ka Falisibagibu ba nɔɔ bəkuø, təmba na ba Yesu bikia ba neε, mban sɔna Yohanun bwaaøbu ka Falisibagibu ba nɔɔ bəkuø, ma wigiba kun bəkuø.

19 Yesu u bu bikia u neε, kurø kpaon durøn bərøba ba koo kpī bu nɔɔ bəke sanam mè sɔɔ kurø kpaon durø wāa ka be? Aawo, baa ñ n saa yeren na, ù n wāa ka be, ba ñ kpē bu nɔɔ bəke.

20 Adama saa sisi yè səə ba koo bu kurə kpaaon durə suari, sanam meya ba koo nəə bəke.

21 Ba ku ra yabe təkəru kore ka kĩa kpaa si ba ñ nim doke. Bə n kua mε, kĩa kpaa si, su koo gawana kpaa su yabe təkərugisu gĩa kpa gẽerabu sosi.

22 Ba ku ra maa tam kpam wisi gənan bəənu səə ni nu diira. Bə n kua mε, tam kpam mε, mu koo de bəənu nu kura, kpa mu yari kpa bəə ni ka tam mε, n kam ko kpuro. Adama ba ra tam kpam wisiwa gənan bəə kpaaanu səə.

Təə wẽrarugirun gari

(Imaa mεerio Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5)

23 Təə wẽrarugiru garu səə, n deema Yesu ka win bwāabu ba sīimə swaa səə alikama gbaarun bəkuə. Nge mε ba sīimə, win bwāabu ba alikama wəkamə.

24 Yera Falisiba ba Yesu səəwa ba nεε, u mεerio, mban səna win bwāaba mò ye wooda ya yina bu ko təə wẽrarugiru səə.

25 Ma Yesu u bu bikia u nεε, i ñ garire ye Dafidi u kua sanam mε g̃əra bu mò wi ka win bwāabu, ma ba ñ gāanu mə ni ba koo di?

26 U dua Gusunən dirə Abiataa, yāku kowo tənweron waati, ma u pεε di ye ba Gusunə yiiye, ye n ñ weene goo u di ma n kun mə yāku kowobu təna. Adama Dafidi u ye di, u maa win bwāabu wẽ.

27 Ma Yesu bu səəwa u nεε, Gusunə u təə wẽrarugiru wunawa tənun arufaanin sə. U ñ tənu taka kue təə wẽrarugirun sə.

28 I de i n yẽ ma Tənun Biiwa u təə wẽrarugiru kua.

3

Duro wìn nòm teu ga gu

(Imaa meeria Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

¹ Ma Yesu u kpam dua mènnò yero. Duro goo wāa mi, wìn nòm teu ga gu.

² Tømba Yesu mèera bu wà ù n koo duro wi bekia tɔ̄o wërarugiru sɔ̄o, kpa bu ka wa bu nùn durum mani.

³ Ma u duro wi sɔ̄owa wìn nòmu ga gu mi, u nee, a seewo a yɔ̄ra suunu sɔ̄o.

⁴ Ma u tøn be bikia u nee, mba n weenø bu tømbu kua tɔ̄o wërarugiru sɔ̄o. Gea? Nge kɔ̄sa. N weenø bu tønu faaba ko? Nge bu nùn go.

Adama ba maari.

⁵ Yesu u bu mèera ka mɔ̄ru u ka sikerena, ma win nukura sankira ben woo bøbuñun sɔ̄. Yera u duro wi sɔ̄owa u nee, a wunen nòmu demio.

U ge demia ma ga wura nge me ga raa sää.

⁶ Yen sɔ̄na Falisiba ba yara ma ba yande mènnà ka Herodun tømbu, ba wesiana nge me ba koo ko bu ka Yesu go.

Tøn wòru guna ya na Yesun mi

⁷ Yesu ka win bwāabu ba tii gawa ba da Galilen daa bureru già, ma tøn wòru guna nùn swīi. Tøn be, ba nawa Galilen di ka maa Yudean tem di,

⁸ ka Yerusalemun di, ka Idumen tem di, ka Yuudenin gurun di, ka Tiri ka Sidonin baru kpaanun di. Tøn wòru guna ye, ya na Yesun mi yèn sɔ̄ ba ye u mò kpuron labaari nua.

⁹ Tøn wòru guna yen kpāarun saabu Yesu u win bwāabu sɔ̄owa u nee, bu nùn goo nimkuu sɔ̄oru kuo, kpa tøn be, bu ku nùn baasi.

10 Yesu u raa tən dabinu bækia, yen sõna be ba barə ba bərikianamə bu wa bu ka nùn babə.

11 Werékunu nù n nùn wa nu ra nùn kpunewa kpa nu n kuuki mò nu n gerumə, wuna Gusunən Bii.

12 Adama Yesu u ra nu gerusi gem gem nu ku ka gere wi u sää.

Yesu u bwāabu wəkura yiru gəsa

(Imaa meerio Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

13 Yen biru Yesu u da guuru wəllə, ma u təmbu gabu soka be u kī. Ma ba da win mi.

14 Yera u ben wəkura yiru gəsa, [u bu ȳisiru kā gərobu], be ba ko n ka nùn wāa, kpa u bu gəri bu Labaari gea kpara,

15 kpa u bu dam wē bu ka werékunu gira.

16 Tənu wəkura yiru ye u gəsa wee, Siməo wi u ȳisiru kā Piee,

17 ka Yakəbu ka win wənə Yohanu, Sebeden bibu be u ȳisiru kā Buanegē, yen tubusiana guru kukir-inugibu,

18 ka Andere, ka Filipu, ka Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka Yakəbu Alufen bii, ka Tade, ka Siməo wi u win tem gari kī,

19 ka sere Yudasi Isikariətu wi u təmbu Yesu nəmu səndia.

Yesun təmbu ba kī

bu ka nùn doona

20 Ma ba wura yənuə. Tən wəru ga wure ga mənna sere Yesu ka win bwāabu ba fəe bia bu di.

21 Sanam mə win dusiba ye nua, ba da bu ka nùn doona min di, domi ba gerumə u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamə

(*I maa meerio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10*)

22 Ma woodə yēro be ba wee saa Yerusaləmun di ba gerumə ba mə, Beseburu u nùn wāasiwa. Wērekunun sunə wiya u nùn dam wē u ka wērekunu gira.

23 Yen sōna Yesu u təmbu sokə mə u bu bikia kə məndu u nee, aməna Setam ya koo kpī yu yen tii gira.

24 Bandun təmbu bə n tabu mə ben suunu səo, ban te, ta n kpē tu te.

25 Yenu gən təmba maa sankinamə, ga n kpē gu te.

26 Setam yə n maa ka yen tii tabu mə, yen dam mə n bənu kua, ya n kpē yu te, yen dam mu koo nəru ko.

27 Goo kun kpē u du damgiin yēnu u ka win yānu gura u kun gina damgii wi bəkue u sere win yānu gura.

28 Ka geema, na bəe səəmə, toraru ka gari kam kpuro ye təmba gerumə, ba koo bu ye suuru kua.

29 Adama baawure wi u Hunde Dēero gari kam gerusimə, u n suuru wasi. Win torara ko n maa nùn wāasiwa ka baadommə.

30 Yesu u yeni geruawa yēn sō gaba nee wērekuwa ga nùn wāasi.

Berə ba sāa Yesun wənəbu

ka win mero

(*I maa meerio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21*)

31 Sanam meya win wənəbu ka win mero ba tunuma. Ba yōra təowə, ba goo gəra u nùn sokuma.

32 Tən wəru ga sō ga nùn sikerene, ma goo u nùn sōowə u nee, wee, wunen mero ka wunen wənəbu ba yōtəowə ba nun soku.

33 Ma u nεε, wara sāa nēn mero. Berà ba sāa nēn wōnōbu.

34 Ma u be ba nùn suunu bure mēera u ka sikerena, ma u nεε, nēn mero ka nēn wōnōbu wee.

35 Baawure wi u Gusunōn kīru mò, wiya nēn wōnō, ka nēn sesu, ka nēn mero.

4

Dĩa bwese yēkon gari

(Imaa mēerio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

1 Yesu u kpam Gusunōn garin keu sōosim wōri daa burerun goorō. Tōn wōru guna ya mēnna ya nùn sikerena, yen sōna u bu deri goorō u goo dua ge ga wāa nim sōo, ma u sina.

2 Ma u bu gāa dabini sōosim wōri ka mōnnu. Win sōosibu sōo u gerua u nεε,

3 i swaa dakio. Durō goo u yara u ka dĩa bweseru yēka.

4 Sanam mē u yēkamō, sukum wōruma swaa sōo. Gunēsu na su di.

5 Sukum gam maa wōri kpee saara wōllō mi tem kun duku. Ma mu kpia yande yēn sō tem kun duku.

6 Adama ye sōo u bōbia mu dōo mwaara ma mu gbera yēn sō mu n̄ gbini mō.

7 Sukum gam maa kpam wōri sāki sōo. Sāki kpia fuuku ma yi yina mu kpēa. Mu n̄ mara.

8 Adama sukum gam maa wōruma tem gem sōo. Mu kpia ma mu kpēa ma mu mara sukum ten tenibū, sukum wata wata, sukum wunōm wunōm.

9 Ma u nεε, wi u swaa mō u ka nō, u nōowō.

Mōnnun asansi

(Imaa mēerio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

10 Sanam mε Yesu u tia wi turo, be ba nùn swī ka bwāabu wəkura yiru ye sannu, ba nùn mənnun asansi bikia.

11 U bu sōwa u nεe, bεeyə Gusunə u win bandun asiri sōsi, adama be ba tie ba gari kpuro nəəmə ka mənnu,

12 kpa

“Bu ka mεeri ba kun wa.
 Bà n maa nua, kpa n ku bu yeeri,
 kpa bu ku raa ka gōru gəsie,
 Gusunə u sere bu suuru kua.”

Mən ten tubusianu

(Imaa mεerio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

13 Ma u bu sōwa u nεe, mən teni ta n bεe yeeri?
 N n men na, aməna ni nū tie kpuro nu koo kā bεe yeeri.

14 Durə wi, Gusunən gariya u yēkamə.

15 Tən be ba ka swaa baaru weene mi ba gari yi yēka, beya bà n gari yi nua Setam da ne u yi wuna ben gōrun di.

16 Meyə maa be ba ka kpee saaran tem weene, beya bà n gari yi nua mii mii ba ra yi mwe ka nuku dobu.

17 Adama ba ku ra n gbini mə ben tii səə, ba ku ra yōre n ka te. Sanam mε wahala ka nəni swāara tunuma gari yin sə, yande kpa bu biru wura.

18 Gaba maa sāa be ba ka tem sākunugum weene. Beya ba ra gari yi nə

19 adama ba ra n wurure kə ben handunian wāaru kpa dukian kīra n bu taki dii. Ba gāa dabinun kōde mə. Ye kpurowa ya ra gari yi təesi kpa yi kpana yi binu ma.

20 Be ba maa ka tem gem weene, beya ba ra gari yi nə kpa bu yi mwa kpa bu binu ma, gabu tēna, gabu wata, gabu wunəbu (100).

Fitilan məndu
(Imaa məerio Luku 8:16-18)

21 Yera Yesu u bu bikia u nəe, ba ra fitila ge ga sōre kaaru wukiri? Ba ra gu doke kpinun kəkərə? Ba ku ra gu səndi dabu wəllə?

22 Gāanu sari ni nu berua ma nu n̄ koo tera, asirin gāanu maa sari ni nu n̄ koo səsira.

23 Wi u swaa mə u ka nə, u nəəwə.

24 U maa bu səəwa u nəe, i laakari koowo ye i nəəmə. Sakaku ge i ka yīrumə, geya ba koo ka bəe yīrua, kpa bu bəe sosia.

25 Domi wi u mə, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gāanu mə, piiko ye u mam mə ba koo nūn ye wərari.

Dīa bwese te ba yēkan gari

26 Ma Yesu u nəe, Gusunən banda sāawa nge durə goo wi u bweseru yēka gberə.

27 U kpunamə wəkuru, u seemə bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpiimə ta kpəamə. U n̄ yē aməna n koosinamə.

28 Tema mu ka mən tii tu kpiisiämə, gbiikaa kpii nənu, yen biru keri, dākuru kpa tu bəm doke.

29 Sanam mə bəm mu ye, kpa bu gə ka kəmbə domi gēebun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari

(Imaa məerio Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

30 Yesu u kpam wure u nəe, mba sa ko ka Gusunən bandu weesina. Ka mən terə sa ko tu tubusia.

31 Ta ka mutaadin bima weene. Bà n ye duurumə gberɔ, handunian gãa bweseru kpuro sãa yeyə ya piiburu bo.

32 Adama bà n ye duura bà n kpa ya ra kpẽyε yu ko dãru, kpa yu kãasi bεke ko sere gunəsu su sokunu ko yin kukɔsɔ.

33 Yesu u tən be Labaari gean gari sɔ̄wa ka mən dabiu nge nini, nge mèn saka ba koo kpĩ bu nɔ.

34 U n̄ ka bu gari diri kue ma n kun mə ka məndu, adama ù n tia ka win bwãabu təna, u ra bu kpuro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia

(Imaa mεerio Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

35 Tɔ̄ ten yokə, u win bwãabu sɔ̄wa u neε, i de su təburu guru gi.

36 Ba tən wəru deri, ma ba dua goo ge sãa, mi u sɔ̄, ba təburɔ sannu. Ma goosu gasu bu swii.

37 Suaru sãa woo bəkə ga na ka dam ma nim kurenu wisi goo sãa sere ga kĩ gu yande nim yibu.

38 Adama Yesu u dò goo sãa biruɔ u leferi wiru kpĩiri. Bwãa be, ba nùn yamia ba neε, yinni n n̄ nun gam sãa ye sa kam kobi dɔ̄o?

39 Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim kurenu sɔ̄wa u neε, n tura mε, i mario sε.

Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa.

40 Yera u bu bikia u neε, mbən sɔ̄na i nanda nge mε. Aməna i n̄ ka man naane sãa.

41 Ben yaro sua ma ba bikianamə, tənu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu məm nɔ̄wammε.

5

Yesu u werεkunugii bεkia

(Imaa meerio Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

¹ Ba tura daa bure ten guru giø Gadarān temo.

²⁻³ Ye Yesu u yande sara goon di yera durø werεkunugii goo u ka nùn yinna, u wee sika gian di. Sika soora u ra n wāa. Ba ku ra kpī bu nùn bøke, baa ka yøni.

⁴ Domi nøn dabira ba raa win nøma sunnu doke, ma ba win kɔri bøkuua ka yøni adama u ra yøni kasuku kpa u sun ni bøku. Goo maa sari wi u dam mo u ka nùn dwiiyasia.

⁵ Saa baayere wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ, u ra n wāawa sikan suunu sɔɔ ka guunu wøllø u n kuuki mè kpa u n tii muririmø ka kpenu.

⁶ Ye u Yesu wa sarun di u duka da u kpuna win wuswaaɔ.

⁷ Ma u gbāra u nee, mba n sun menne Yesu, Wørukoon Bii. Na nun suuru kanamø ka Gusunøn yisiru, a ku man toori.

⁸ U yeni gerua yèn sɔ Yesu u raa nee, werεku ge, gu yario.

⁹ Ma Yesu nùn bikia u nee, amøna wunen yisiru.

U wisa u nee, nen yisira Nørøbu domi sa dabi.

¹⁰ Ma u Yesu suuru kana u nee, u ku nu tem me yara.

¹¹ N deema kuruso wuu bakaru gara wāa ta dimø guuro.

¹² Ma werεku ni, nu Yesu kana u de nu da kuruso nin mi, nu du ni sɔɔ.

¹³ Ma Yesu u dera nu da. Ma werεku ni, nu durø wi doonari nu dua kuruso ni sɔɔ. Ma kuruso wuu te, ta duki sure saa guuru wøllun di daa bure te

səo. Kurusə nin geera tura nge nərə bun suba yiru (2.000) ma ta nim diira.

¹⁴ Be ba kurusə ni kpare ba duki sua, ba yen labaari kparamə wuu maroə ka baru kpaano. Təmba da bu wa ye n koora.

¹⁵ Ba na Yesun mi, ma ba durə wi wa wi u raa werēku dabinu mə mi sere ba nu sokumə Nərəbu. Win laakari ya wurama, u sə u yānu doke. Sanam meya be kpuro ba nanda.

¹⁶ Be ba wa ye n durə werēkunugii wi ka maa kurusə ni deema, beya ba tən be nəəsia ye n koora.

¹⁷ Ma tən be, ba Yesu kana u doona ben tem di.

¹⁸ Sanam me Yesu u dumə goo səo, wi werēkunu raa wāasi mi, u nùn ayeru kana u ka nùn da sannu.

¹⁹ Adama Yesu nùn yinari. Ma u nùn səəwa u nee, u doo yenuə wigibun mi kpa u bu nəəsia ye Yinni nùn kua kpuro ka nge me u nùn wənwəndu kua.

²⁰ Durə wi, u doona ma u kparamə tem me ba ra soku Wusu wəkuru səo gāa baka ni Yesu nùn kua. Ma n təmbu kpuro maamaaki sāa.

*Yarusin bii ka kurə wi u Yesun yaberu baban gari
(Imaa məerio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)*

²¹ Ye Yesu u kpam gəsirama guru ge u raa wāa, tən wəru guna maa menna win mi daa burerun gooro.

²² Durə goo wi ba ra soku Yarusi, mennə yerun wirugii, u na mi. Ye u Yesu wa u kpuna win wuswāaə.

²³ Ma u nùn kana gem gem u na u win bii wəndia nəma səndi wi u wasikiramə, kpa u bekura u n wāa.

²⁴ Yesu ka nùn da. Ma tən wəru guna nùn swī, ya nùn baasi.

²⁵ N deema, tən ben suunu səo kurə goo wāa mi, wi u yem wību barə saa wōo wəkura yirun di.

26 Timgii dabiru be ba nùn nəəri ba nùn nəni səəwə gem gem, ma ya win ye u mə kpuro di ma n ñ sanə kue adama n gəəgəm mòwa n dəə.

27 Ye u Yesun baaru nua u tən wəru ge bukiana u nùn susi biruə, ma u win yaberu baba.

28 Domi u gerua win gərūə u nəε, baa win yaberu, wi, ù n baba u koo bekura.

29 Yera win yəm wī bi, bu yəra migum migum, ma u già win wasi səə ma u bekurawa.

30 Ma Yesu tuba mii mii ma win dam mu səmburu kua. Ma u sīra tən wərun suunu səə u nəε, wara nən yaberu baba.

31 Win bwāaba nùn wisa ba nəε, a tən wəru meərio ge ga nun mənsi. Miya a maa bikiamə wara nun baba?

32 U meera u ka sikerena u ka wa wi u ye kua.

33 Ma kurə wi, u diirimə ka nandabu, ma u na u kpuna win wuswaaə yèn sə u yē ye n koora wi səə. Ma u nùn win garin dee dee səəwə.

34 Ma Yesu nùn səəwə u nəε, bii kurəbu, wunen naanə dokebu nun bekia. A doo ka alafia, kpa a n bwāa do.

35 Sanam me Yesu u gari yi gerumə gaba na saa Yarusi wirugii win yənun di, ma ba wirugii wi səəwə ma win bii u sariru kua. Mban səna u maa yinni baasimə.

36 Adama Yesu u ñ ben gari swaa sue, ma u mənnə yerun wirugii wi səəwə u nəε, a ku berum ko, a gesi naanə dokeo.

37 U ñ dere goo u nùn yōsiri ma n kun mə Piee ka Yakəbu ka Yakəbun wənə Yohanu.

38 Ye ba tura mənnə yerun wirugii win yənuə, Yesu u tən dabiru wa ba wure bakanu mò, ba sumə ba kuuki mò.

39 Sanam mε u dua dirɔ u bu bikia u nεε, mban sɔ̄na i sumɔ, i wure mε. Wɔndia wi, u ñ gu u dòwa.

40 Ma ba nùn yaakoru mò. Adama ye u be kpuro yara u kpa, u dera wɔndia win tundo ka win mero ka be ba wāa ka wi sannu ba dua ka wi, mi wɔndia wi, u kpī.

41 U wɔndia win nɔmu nεnua, ma u nùn sɔ̄wa u nεε, talita kum. Yen tubusiana, wɔndia wunε, na nun sɔ̄mɔ, a seewo.

42 Ma yande wɔndia wi, u seewa u sīimɔ, domi wɔ̄ wɔkura yirugiiwa. Biti bu mwa sere n banda.

43 Yesu u bu sɔ̄wa u sire u nεε, bu ku raa de goo u nɔ. Ma u nεε, bu wɔndia wi dīanu wεeyɔ u di.

6

Nasaretiiba kun Yesu wure

(Imaa mεerio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)

1 Yesu u doona min di u da win tiin wuuɔ, ma win bwāaba ka nùn da.

2 Ye n kua tɔ̄ wεrarugiru u Gusunɔn garin keu sɔ̄osim wɔri mennɔ yero. Tɔn dabi te ta nùn swaa daki, biti bu mwa. Ma ba mò, man diya u yenin bweseru waama. Bwisi yiràn bwesera ba nùn kā. Aməna u ka sɔm damgii ninin bweseru mò.

3 N ñ dāa dāko wi mini? Maarin bii? Yakəbu ka Yosefu ka Yudu ka Siməɔban məɔ? N ñ besε ka win sesuba sa wāa mini sannu?

Yeniban sɔ̄na ba ñ nùn naane doke.

4 Ma Yesu u bu sɔ̄wa u nεε, gam sari mi Gusunɔn sɔmɔ ku ra n beere mɔ ma n kun mɔ win tiin temɔ ka win təmbun suunu sɔɔ ka win yenuɔ.

5 Yesu u ñ kpīa u sɔm damgiru garu kue mi, ma n kun mɔ ye u barəbu gabu nəma səndi u ka bu békia.

6 Ma u biti kua gem gem ben naanε doke sarirun sɔ̄.

*Yesu u bwāabu wəkura yiru gəra yiru yiru
(Imaa meerio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)*

Yen biru Yesu u baru kpaanu daamə, u Gusunən garin keu səəsimə.

7 Ma u wəkura yiru ye sokə u bu gərimə yiru yiru. U bu dam kā werekunun wəllə,

8 ma u bu yiire bu ku gāanu kusenu ko sanum sɔ̄ ma n kun mə deki. Bu ku dīanu sua, n̄ kun mə bəəru, n̄ kun mə gobi yansurəru səo.

9 U n̄ee bu salubata dokeo adama bu ku yaberu yiruse sua.

10 Ma u bu səəwa u n̄ee, i n wuu gagu dua, i koowo yenu teun səbu sere i ka wuu ge yari.

11 Bə kun bəe dam koosie gam, ma ba kun been gari swaa daki, i n doonə i been naasun tua bu kpareo. Yeniwa n ko n sāa seedə ye ya bu taare wəxəmo.

12 Yera bwāa be, ba doona, ba waasu mə ba gerumə təmbu bu ben gərusu gəsio toranun di.

13 Ma ba weriku dabini giramə, ba maa barə dabini gum tāremə ba bu bəkiamə.

*Yohanu Batemu kowon goo
(Imaa meerio Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)*

14 N wee, sunə Herodu u nua ye gəro be, ba kua, domi Yesun yisira yara. Ma ba n̄ee, Yohanu Batemu kowowa seewa gərin di. Yen səna u dam mə u ka maamaaki mə.

15 Gaba n̄ee, Eliwa.

Ma gaba maa n̄ee, u sāawa Gusunən səmə nge win səmə yerukobu.

16 Adama ye Herodu u ye nua, u nee, Yohanuwa wìn wiru u dera ba bura, wiya u seewa gòrin di.

17-19 N deema Herodu wi, u raa win wənə Filipun kurə Herodia sua kurə, ma Yohanu u nùn sɔ̄wa ma n ñ ka nùn weene u win wənən kurə yenu doke. Yen sɔ̄na Herodia u Yohanun məru neni, u kĩ u nùn go ma u kpana. Adama Herodu u dera ba Yohanu mwà ba pirisəm doke u ka Herodian gōru yemiasia.

20 Domi Herodu u Yohanun beere yē. U yē ma Yohanu sāa tən geo wìn wāaru ta dēere, ma u nùn berua u ku wahala wa. U ra kā u Yohanun gari swaa daki baa mε gari yi u ra nə, yi ra win laakari seeye.

21 Dəma te Herodu u dim bakam kuq u kə win maru tɔ̄ru yaaya, u tənwerobu ka tabu wirugibu ka Galilen gobigibu soka. Dəma teya sanam Herodia naawa.

22 Ye win bii tən kurə yaabu dua u yawa, n Herodu ka win səbu dore. Ma Herodu u wəndia wi sɔ̄wa u nee, a man bikio ye a kĩ, kon nun ye kē.

23 Yen biru u gerua ka bɔ̄ri u nee, ye a bikia kpuro kon nun kē, baa ñ n nən tem bənun na.

24 Ma wəndia wi, u yara u da u win mero bikia mba n weene u sunə bikia.

Ma mero u nùn sɔ̄wa u nee, u Yohanu Batemu kowon wiru bikio.

25 Yande wəndia wi, u wura ka sendaru sunən mi, ma u nùn sɔ̄wa u nee, na kĩ a man Yohanu Batemu kowon wiru kē tēn tē perenti səo.

26 Baa mε sunə win nukura sankira gem gem, ka mε, win bɔ̄ri ka win səbun sɔ̄, u ñ kĩ u nùn yinari.

27 Ma u win kiruku turo gora ka wooda u ka Yohanu Batemu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura pirisəm dirə,

28 ma u ka wii te na perenti sɔɔ u wəndia wi wɛ̄,
ma wəndia maa sua u win mero wɛ̄.

29 Ye Yohanun bwāaba gari yi nua, ba da ba win
goru sua ba sikua.

Yesu u təmbu nərəbun

suba nəəbu diisia

(I maa məərio Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17,
Yohanu 6:1-14)

30 Goro be, ba wurama Yesun mi, ma ba nùn
saaria kpuro ye ba kua, ka yèn keu ba sɔɔsi.

31 Ma tən dabira naqmɔ ben mi ta wemə sere wi
ka win bwāaba fée bia bu di. Yen sɔnə u bu sɔɔwa u
nɛɛ, i na su tii kara su da gbaburu gia i wɛ̄ra fiiko.

32 Ma ba goo nimkuu dua ba doona gbaburu gia,
wi ka win bwāabu.

33 Adama tən dabira wa ba doonɔ, ma ba bu tuba.
Yen sɔnə təmba gbia ba duki da wusu kpuron di mi
Yesu ka win bwāaba dɔɔ.

34 Ye Yesu u yara goon di u tən wəru guna wa, ma
u yen wənwəndu wa yèn sɔ ba sāa nge yāanu ni nu
kun kparo mɔ. Ma u bu gāa dabinu keu sɔɔsim wəri.

35 Ye sɔɔ yāara win bwāaba nùn susi ba nɛɛ, yam
mi gbabura, sɔɔ wee maa yāara.

36 A de tən be, bu da baru kpaanɔ ka wuu si su
wāa turuku bu dwe ye ba koo di.

37 Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bu dīanu wɛ̄eyɔ bεen
tii.

Ba nùn bikia ba nɛɛ, a kĩ su sɔɔ goobun (200)
səmburun gobi sua su da su ka pɛ̄e dwe kpa su bu
wɛ̄ bu di?

38 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, pɛ̄e nyewa i mɔ. I doo
i wa.

Ye ba wa ba nɛɛ, pɛ̄e nəəbuwa ka maa swɛ̄e yiru.

39 Ma u win bwāabu yiire bu tən be sinasia wuu
wuuka yaka bekusu səo.

40 Ma ba sina wuu wuuka gam wunəbu (100),
gam weeraakuru.

41 Yera Yesu u pēe nəəbu ye sua ka swēe yiru ye,
ma u win nəni sua wəllə u Gusuno siara. Ma u pēe
ye murura u win bwāabu wēemə bu tən be yabua.
U maa swēe yi bənu kua təmbu kpuro bu ka wa.

42 Ma be kpuro ba di ba deba.

43 Ma win bwāaba pēe ka swēen sukum gura ye
təmba di n tiara ma n yiba birenu wəkura yiru səo.

44 Be ba pēe ye di səo, tən durəbun geera tura
nərəbun suba nəəbu (5.000).

Yesu u sīmə nim wəllə

(Imaa meerio Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

45 Ye ba kpa yande, Yesu u win bwāabu səəwa bu
goo nimkuu duo bu nùn gbiyya guru giə Besaida giə
kpa win tii u n tən be yarinasiəmə.

46 Ye u tən be nəə kana u kpa, u doona guurun
bera giə u ka kanaru ko.

47 Sanam me yam tīra bwāa be, ba wāa goo
nimkuu səo daa burerun suunuə, ma Yesu tia wi
turo gurus.

48 U wa ma ben sesera kun maa nim muramə yèn
sə woo damguu ga ka bu yinnamə. Sanam me yam
sāram dəə, ma u bu turuku kooma u sīmə nim wəllə
u kī u bu gbiiri.

49 Adama ye ba nùn wa u sīmə nim wəllə ba tamaa
siiniwa, ma ba nəəgiru sua,

50 domi be kpuro ba nùn waamə ma ba nanda.
Ma yande Yesu ka bu gari kua u nee, nəna, i de been
laakari yu wurama, i ku nanda.

⁵¹ Ma u dua ben goo sɔɔ ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda,

⁵² domi pɛɛ yen sɔm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sɔ.

Yesu u barɔbu bɛkia Genesaretin temɔ

(Imaa mɛerio Mateu 14:34-36)

⁵³ Sanam me ba tɔburɑ ba kpa, ba tura Genesaretin temɔ, ma ba gooru girari.

⁵⁴ Ye ba yara goon di, migum migum tɔmba Yesu tuba.

⁵⁵ Yera tem mɛn tɔmbu kpuro ba duki daamɔ ma ba ka ben barɔbu naamɔ baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wāa.

⁵⁶ Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanɔ ka wuu maroso ka gberu kpaaneba sɔɔ ba ra ka barɔbu newa ben yaaraɔ kpa bu nùn kana u de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bɛkura.

7

Sikadoban deema

(Imaa mɛerio Mateu 15:1-9)

¹ N wee, Falisiba ka wooda yɛrobu gabu be ba na Yerusalemun di, ba mɛnna Yesun mi.

² Ba wa win bwāabu gabu ba dimɔ ka nɔm gbeba, ba ñ nie.

³ N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swī. Bà kun nie wasa wasa ba ku ra gāanu di.

⁴ Meyə maa, bà n yara ba wurama tɔɔwɔn di, bà kun wobura ba ku ra di. Gāa dabina ba ra maa ko ni nu sāa ben deema nge nɔrin teabu, ka wekenu, ka maa gbɛa ye ba kua ka sii gandu.

5 Yen sɔ̄na Falisiba kā wooda yērobu bā Yesu bikia bā nε̄, mban sɔ̄na wunen bwāaba ku ra sikadoban deema swī̄. Mban sɔ̄na ba ra di ka nōm gbeba.

6 Ma Yesu u bu wisā u nε̄, Esai u raa Gusunən gari gerua sāa sāa bε̄e murafitibān sɔ̄ sanam mε u yorua, “Gusunə u nε̄,
bwese teni ta man bε̄ere wē̄emɔ̄ ka nō̄.
Adama ten gōru ga ka man toma.

7 Kama ta man sāamɔ̄.

Domi təmbun woodawa ya kua ben sɔ̄osiru.”

8 Ma Yesu u nε̄, i Gusunən wooda derimɔ̄, ma i təmbun komanu swī̄.

9 U maa bu sɔ̄owa u nε̄, anna a bwisi wa, ma i Gusunən wooda yīna ma i bε̄en deema swī̄.

10 Domi Məwisi u gerua u nε̄, “A wunen tundo ka wunen mero bε̄ere wē̄eyo.” Ma u kpam nε̄, “Wi u win tundo n̄ kun mε win mero kɔ̄sa gerusi, bā koo yē̄ro gowa.”

11 Adama bε̄e i gerumɔ̄ ma goo ù n win tundo n̄ kun mε win mero sɔ̄owa u nε̄, win dukia ye u koo kpī u ka nūn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunəgia,

12 n̄ n̄ maa weene yē̄ro wi, u win tundo n̄ kun mε win mero somi.

13 Nge mεya i Gusunən gari teesimɔ̄ ma i bε̄en deema swī̄ ye bā bε̄e deria. I maa gāa dabinu ganu mò ni nu ka ye weene.

*Ye ya tənu mò disigii
(Imaa meerie Mateu 15:10-20)*

14 Ma Yesu u kpam tən wəru soka win mi, ma u bu sɔ̄owa u nε̄, i man swaa dakio bε̄e kpuro i nō̄.

15 Gãa tœkinu sari ni nu dumœ tœnu sœo ni nu koo kpĩ nu nùn ko disigii. Adama gãa ni nu yarimœ tœnu sœon di, niya nu nùn mò disigii. [

16 Goo ù n swaa mœ u ka nœ, u nœwœ.]

17 Sanam me u tœn wœru guna ye deri u dua yenuœ, win bwãaba nùn mœn ten tubusianu bikia.

18 U bu sœowa u nee, beeœ tii i maa sãa bwisi sarirugibu? I ñ tuba ma gãa tœkinu ni nu dumœ tœnu sœo nu ñ kpœ nu nùn ko disigii?

19 Domi dœanu kun dumœ win gœru sœo ma n kun mœ win nukuro, kpa nu kam ko.

Nge meya Yesu u bu sœosimœ ma dœanu kpurowa nu deere.

20-21 Ma u nee, gãa ni nu yarimœ tœnun gœrun di niya nu nùn mò disigii. Niya bwisiku kãsunu ka kœœ mennabu tantanaru sœo ka gbena ka tœn goobu (200)

22 ka sakararu ka kœde ka nuku kœsuru ka taki ka kom bereteké ka nœnu ka tœn sankubu ka tii suabu ka atafiru.

23 Gãa kœsu ni kpuro nu yarimœwa tœnu sœon di ma nu yœro mò disigii.

*Kurœ sœ goo u Yesu naane doke
(Imaa meerio Mateu 15:21-28)*

24 Ma Yesu u swaa wœri u doona Tirin tem gia. U dua yenu gagu sœo, u ñ kœ goo u n yœ adama u ñ kpœ u kuke.

25 Ma kurœ goo wœn bii tœn kurœ sãa werœkunugii, u nua ba Yesun gari mœ, ma u na u kpuna win wuswaaœ.

26 Kurœ wi, u sœawa Gereki wi ba mara Fenisiœ, Sirin tem sœo. U Yesu kanamœ u nùn win biin werœku gira.

27 Adama Yesu nùn sôowa u neε, n weenε bu gina
bibu dîanu wε, domi n ñ wā bu bibun dîanu sua bu
bñnu kôwa.

28 Ma u Yesu wisa u neε, meya Yinni, adama
baa bñ binu nu ra bibun dîa buri dëbiri tabulun
kêkârɔ.

29 Yesu u nùn sôowa u neε, wisi bin sô, a wio.
Wêreku ge, ga wunen bii doonari.

30 Ye u tura yenuo u deema bii wi, u kpî kpin yero,
wêreku ge, ga nùn doonari.

Yesu u durɔ soso goo bekia

31 Yen biru Yesu u gøsirama Tirin tem di u døa
Galilen daa bureru già. Nge me u døa u Sidonin tem
ka tem me ba mò Wusu wøkurû bukiāna.

32 Yera gaba ka soso goo na win mi, wi u ku ra kpî
u gari ko sâa sâa. Ma ba Yesu kana u nùn nôma sôndi
u bekia.

33 U ka nùn da bee tia mi n ka tân wøru toma, ma
u win niki binu doke soso win swasu sôo. Ma u
yâatam sia u ka win yara baba.

34 Ma Yesu u nôni sua wøllø, u wom mwε, ma u
neε, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.

35 Mii mii ma durɔ win swasu wukiara, win yara
denda, ma u gari kobi wøri dee dee.

36 Yesu bu yiire bu ku raa goo sô adama nge me
u bu sômø kpeetim sari, meya ba maa gerumø
kpeetim sari.

37 Ma biti baka bu mwa n banda ma ba gerumø
ba mò, ye u mò kpuro gâa burana. U mam derimø
sosoba gari nômø. Be ba ku ra raa maa gere, ba
gerumø.

8

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nnε diisia

(I maa mεerio Mateu 15:32-39)

¹ Sanam dɔɔ sanam wee, tɔn wɔru guna ya kpam meṇṇa win mi. N deema ba n̄ mɔ ye ba koo di. Yera Yesu u win bwāabu soka u nee,

² tɔn wɔru gen wɔnwɔnda man m̄ domi yen sɔɔ ita wee mìn di ba ka man wāa. Ba n̄ maa gāanu mɔ ni ba koo di.

³ Nà n maa nee bu wio, ba kun gāanu di ba koo wɔrukū swaa sɔɔ, domi mìn di ben gaba na, n toma.

⁴ Ma win bwāaba nùn bikia ba nee, mana sa ko pɛɛ wa gbabu teni sɔɔ ye ya koo tɔn beni debia.

⁵ Yesu bu bikia u nee, pɛɛ nyewa i mɔ.

Ma ba nee, nɔɔba yiru.

⁶ Yera u tɔn wɔru ge sɔɔwa gu sinɔ temɔ. Ma u pɛɛ nɔɔba yiru ye sua, u Gusunɔ siara, ma u ye murura u win bwāabu wɛ bu tɔn be yabua. Ma ba ye tɔn wɔru ge bɔnu kua.

⁷ Ba maa swɛɛ piiminu ganu mɔ. Ma Yesu u Gusunɔ siara nin sɔɔ, ma u win bwāabu sɔɔwa bu maa ni tɔn be yabuo.

⁸ Ba di ba deba. Ma bwāaba sukum mε n tie gura ma n yiba birenu nɔɔba yiru sɔɔ.

⁹ Tɔn ben geera tura nge nɔrɔbun suba nnε (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia.

¹⁰ Mii mii wi ka win bwāabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia mε ba ra soku Damanuta.

Falisiba ba ȳireru bikiamɔ

(I maa mεerio Mateu 16:1-4)

11 Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka nùn sikirinò wòri. Ba nùn bikia u bu sôosi ka yîreru ma win dam weewa wèllun di. Ba gerua me bu ka win laakari mæeri.

12 Yera u wom mwë ma u bu bikia u nee, mban sôna t n t n beni ba yîreru bikiam . Ka geema, na b e sôm , yîreru garu sari te ba koo bu sôosi.

13 Ma u bu deri, u kpam goo nimkuu dua u ka t bura guru gi .

Falisiban p   seeyatia ka Herodugia

(Imaa m  rio Mateu 16:5-12)

14 Bw   be, ba duari bu p   kusenu ko. Tia t nawa ba m   goo nimkuu s  o.

15 Yesu bu yiire u nee, i b  en t i laakari koowo kp   i n Falisiban p   seeyatia geri ka maa Herodugia.

16 Ma ba gerunam  ben t i tiine s  o ba nee, y  n s   ba n p   m   yen sôna u gerua me.

17 Yesu u tuba ye ba gerunam  ma u nee, mban sôna i gerum  i nee, y  n s   i n p   m   yen sôna. I n gie? N n b  e yeeri gina? B  e swaa taoba r  ?

18 I n n  ni m   r  ? I ku ra yam wa? I n swasu m  ? I ku ra gari n  ? I n yaaye

19 d  ma te na p   no  bu murura t  mbu n  r  bun suba no  bun (5.000) s  ? Birenu nye s  ora i gure ye ba di n t i.

Ba n  n wis   ba nee, w  kura yiru.

20 Yesu u kpam bu bikia u nee, ye na p   no  ba yiru murura t  mbu n  r  bun suba nn  n (4.000) s  , birenu nye s  ora i gure ye ba di n t i.

Ba nee, no  ba yiru.

21 Ma u nee, n n b  e yeeri ka t  ?

Yesu u w  ko bekia Besaida 

22 Sanam mε ba tura wuu ge ba ra soku Besaidao, təmbu gaba ka wōko goo na Yesun mi ma ba nùn kana u nùn baba.

23 U wōko win nəma nənuə u ka da wuun biruə. Yen biru u yāatam sie win nəniə ma u yi nəma səndi u nee, a gāanu Waamə?

24 Durə wi, u nəni wukia u nee, na təmbu waamə. Ba ka dānu weene ba sīmo.

25 Ma Yesu kpam win nəma səndi wōko win nəni wollo. Ye u yāatem nəni girari, u bekura ma u kpuro waamə sāa sāa.

26 Yesu nùn sāawa u wio, u ku maa wura wuu nukurə.

*Piee nee Yesu u sāawa wi Gusunə u gəsa
(Imaa meerie Mateu 16:13-20, Luku 9:18-21)*

27 Sanam mεya Yesu u doona ka win bwāabu Sesareo, Filipin tem gia. Ma swaa səə u win bwāabu bikia u nee, na nee ya? Wara təmba gerumə na sāa.

28 Ba nee, gaba gerumə Yohanu Batemu kowowa, gaba maa gerumə Eliwa, ma gaba kpam gerumə a sāawa Gusunən səməbun turo.

29 Ma u bu bikia u nee, to, bεe maa ni, aməna bεen tii i gerumə.

Piee nùn wisa u nee, a sāawa Kirisi wi.

30 Yera Yesu u bu gerusi u nee, bu ku raa ye goo səj.

*Yesu u win gəə ka win seebun gari mò
(Imaa meerie Mateu 16:21-28, Luku 9:22-27)*

31 Ma u bwāa be səəbu wəri u nee, Tənun Bii u n koo ko u kun nəni swāa bakaru wa kpa guro gurobu ka yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu bu nùn yina kpa bu nùn go, adama u koo se gorin di səə itase.

32 U gari yi geruawa kpasasa. Yera Piεε ka nùn da bokuo ma u nùn gerusibu wɔri.

33 Adama Yesu sīra u win bwāabu meera ma u Piεε gerusi u neε, a desiro nen birun di Setam, domi wunen bwisikunu kun sāa Gusunɔginu, nu sāawa tɔnuginu.

34 Yen biru Yesu u tɔn wɔru soka ka win bwāabu sannu, ma u neε, goo ù n kī u nen yira swīi nge bɔo, u win gɔru kīru derio kpa u win tiin dāa bunanaru sua kpa u man swīi.

35 Domi baawure wi u kī u win wāaru di ka win gɔru kīru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wāaru yina nen sɔ̄ ka nen Labaari gean sɔ̄, wiya u koo tu wa ka gem.

36 Arufaani yerà tɔnu u mɔ, baa ù n handunian gāanu kpuro wa, ma u win wāaru bia.

37 Mba tɔnu u koo ka win wāaru kɔsina.

38 N n men na, baawure wi u nen sekuru mɔ ka maa nen gari tēn tɔn kɔsobun suunu sɔ̄, be ba ñ ka Gusunɔ turo yɔ, Tɔnun Bii u koo win sekuru ko ù n wurama win Baaban yiiko sɔ̄ ka Gusunɔn gɔrado dɔerobu sannu.

9

1 U kpam bu sɔ̄owa u neε, ka geema na bεε sɔ̄mɔ gabu be ba yɔ mini, ba koo wa Gusunɔ u bandu swīi ka ten yiiko bu sere gbi.

Yesun wasi gɔsia

(Imaa meεrio Mateu 17:1-13, Luku 9:28-36)

2 Sɔ̄ nɔəba tian biru, Yesu u ka Piεε ka Yakɔbu ka Yohanu da bee tia, ma u bu kpara u ka da guu bakaru garun wɔllɔ be tɔna. Nge mε ba nùn meera ba wa win wasi gɔsia tuki.

3 Win yānu maa ballimō gem gem ma nu burura fem fem. Goo sari handunia mi, wi u koo kpī u bekuru tea tu burura nge men bweseru.

4 Yen biru Eli ka Mōwisi ba bu kurema ba ka Yesu gari mō.

5 Ma Piεε u Yesu sōwa u nee, Yinni, n wā sa n wāa mini. A de su kunu ita ko, teeru wunegiru, teeru Mōwisisigiru, teeru maa Eligiru.

6 U yeni gerua yēn sō u n yē ye u koo gere, domi ba nanda gem gem.

7 Ma guru wira na ta bu wukiri, ma ba nōo gagu nua guru wii ten min di ga nee, winiwa nen Bii kīnasi, i wigii swaa dakio.

8 Mii mii ye bwāa be, ba meera ba ka sikerena, ba n maa goo wa ma n kun mō Yesu turo ka be.

9 Nge me ba sarō guurun di, Yesu u bu yiire bu ku goo sō ye ba wa sere Tōnun Bii u ka se saa gōrin di.

10 Ba kua ye u bu yiire adama ba bikianamo ben tii tiine sōo ba nee, mba seebu gōrin din tubusianu.

11 Ma ba nūn bikia ba nee, mban sōna wooda yēroba gerumō ma Eliwa koo gbi u na.

12 U bu wisā u nee, meya Eliwa koo gbi u na u baayere kpuro wesia nge me ya raa sāa. N n men na, mban sōna Gusunōn gari maa Tōnun Biin gari gerumō yi nee, u n koo ko u kun nōni sōore gem gem, kpa bu nūn gem.

13 Adama na bēe sōmō, Eli u na kō ma ba nūn kua nge me ba kī, nge me Gusunōn gari yi win gari gerumō.

*Yesu u bii wi wereku ga wāasi bekia
(Imaa meero Mateu 17:14-21, Luku 9:37-43a)*

¹⁴ Sanam mε ba wurama bwāa be ba tien mi, ba tōn wōru wa ga bu sikerene, ma wooda yēroba kā bu sikirinam.

¹⁵ Ye tōn be kpuro ba Yesu wa, ba biti soora too too, ma ba duki daamō win mi bu kā nūn tēbiri.

¹⁶ Ma u win bwāabu bikia u nēe, mbān sikirinōwa i mō bēe ka be.

¹⁷ Tōn wōru ge sōn di goo u nūn wisā u nēe, yinni, na ka nun nēn bii naawawa yēn sō u werēku mō ge ga yinamō u gari gere.

¹⁸ Baama mi ga nūn seeri ga ra nūn surewā temō, kpa u yāatam pōkeru yari u n donnu temmō kpa u bemī. Na maa wunen bwāabu kana bu gu gira adama ba kpana.

¹⁹ Ma Yesu u bu wisā u nēe, bēe tōn naanē doke sarirugibū, sere saa yerā ko na n ka bēe wāa. Sere domma ko na n ka bēe temanē. I ka man bii wi naawa mini.

²⁰ Ma ba ka nūn da win mi. Ye werēku ge, ga Yesu wa, yande, ga bii wi sura temō ka dam u bindimō ma u yāatam pōkeru yarimō.

²¹ Yesu bii win baa bikia u nēe, saa domman diya yeni ya nūn deema.

Ma u nēe, saa win birun diya.

²² Kiri kiri ga ra nūn sure dō sō, n̄ kun mε nim sō, kpa ga n kī gu nūn kam koosia. Adama à n kaa kpī a gāanu ko, a besen wənwəndu waawo, kpa a sun faaba ko.

²³ Ma Yesu u nūn sōwa u nēe, a nēe, nà n kon kpī ro! Wi u naanē doke, kpuro n koo nūn koora.

²⁴ Ma bii win baa u nōgiru sua u nēe, na naanē doke, a man somiō kpa nēn naanē dokebu bu sosi.

²⁵ Ye Yesu wa ma tōn wōru ga duki naamō ga mennamō u werēku ge gerusi u nēe, werēku wunē,

wunε wi a ra tənu ko soso kpa u kpana u gari gere,
a bii wi doonario, a ku ra maa wuramε win mi.

²⁶ Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki mò ga
ka doono. Ma bii wi, u kua nge goru sere tən dabira
mò, u guwa.

²⁷ Adama Yesu u win nəmu nənua u seeya, ma u
yɔra.

²⁸ Sanam mε Yesu u dua yənuə tən tuko goo kun
maa ka bu wāa, win bwāaba nùn bikia ba nεe, mban
sōna be, ba kpana bu werēku ge gira.

²⁹ Ma u bu sōwa u nεe, werēku genin bwesera ku
ra doone ma n kun mə ka kanaru.

Yesu u kpam win gəə

ka win seebun gari mò

(*I maa mεerio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45*)

³⁰ Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem
bukiana. N deema u n kī goo u n yε mi u wāa,

³¹ domi u win bwāabu sōmə u mò, ba koo Tənun
Bii təmbu nəmu səndia bu nùn go, adama sō itase
u koo se gərin di.

³² Ye u gerua mi, ya n bu yeeri. Ma ba berum mò
bu ka nùn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo

(*I maa mεerio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48*)

³³ Ma ba tura Kapenamu. Saa ye u wāa yənuə u
bu bikia u nεe, mba ba sikirinəmə swaa səo.

³⁴ Adama ba mari sō yèn sō swaa səo ba
sikirinəməwa ba n ka yε ben suunu səo wi u bo.

³⁵ Ma u sina u wəkura yiru ye soka u bu sōwa u
nεe, goo ù n kī u ko be kpuron wirugii, u koowo be
kpuron biruko ka be kpuron səmə.

36 Yera u bii piibu gagu nəmu nənua u ka na ben suunu səo. U nùn sua ma u bu səowa u nee,

37 baawure wi u bii winin bweseru wura nən ȳisirun sō, nəna u wura. Baawure wi u maa man wura, n n̄ ne turo u wura, u maa wi u man gərima wurawa.

*Wi u kun ka sun yibere teeru neni, bəsegiiwa
(Imaa meerio Luku 9:49-50)*

38 Yohānu nùn səowa u nee, Yinni sa goo wa u wərekunu giraməka wunen ȳisiru, ma sa nùn yinari yèn sō u n̄ nun swīi ka bəse sannu.

39 Adama Yesu u nee, i ku yēro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka nən ȳisiru, ù n kpa u n yande nən kōsa gerumə.

40 Domi wi u kun ka sun yibere teeru neni bəsegiiwa.

41 Ka geema, na bəe səwmə, baawure wi u bəe nim kā i nōra yèn sō i sāa Kirisigibu yēro u koo win are wa.

*Torarun baberu
(Imaa meerio Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2)*

42 Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naanə doke min teu torasia, n sanə bu nùn neeru gbinisia win wīrə, kpa bu nùn kpēe nim wōku səo.

43-46 N n men na, wunen nəmu n̄ kun me wunen nəo teu gə n nun torasia a gu buro. N sanə bo a ka nəm teu n̄ kun me naa teesu wāaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nəma yiru ka naasu yiru mə kpa bu nun kpēe dōo səo [mi kəkə ni nu ko n ben wasi dimə nu n̄ gbimə, ka mi dōo kun gbimə.]

47 N n maa wunen nənun na, ga nun torasia a gu wəwo. N sanə a n nənu teu mə a ka da mi Gusunə

u bandu swii ka sere a n nəni yiru mə kpə bu nun kpēs dəə saə,

48 mi kəkə ni nu ko n ben wasi dimə nu ñ gbimə ka mi dəə kun gbimə.

49 Domi ba koo baawure dəə wisi nge mə ba ra bəru yəke dəanu wəllə.

50 Bəru * gāa geena, adama bəru tə n nəə gu, ka mba ba koo kpam tu dorasia. I n bəru mə bəen tii saə, kpə i n nəə nə bəen tii tiine saə.

10

Yesu u yinanaan gari mə

(Imaa məerio Mateu 19:1-12, Luku 16:18)

1 Yen biru Yesu doona min di u da Yudean temə ka Yuudenin guruə. Tən wəru guna kpam mennə win mi. Nge mə win dəəne u kpam bu Gusunən garin keu səəsimə.

2 Falisi gaba na win mi bu ka win laakari məeri. Ba nün bikia ba nəε, wooda ya koo wurə tənu u win kurə yina?

3 U bu wisə u nəε, wooda yerə Məwisi u bəε wə.

4 Ba nəε, u nəεwa durə u yinanaan tireru yore kpə u de win kurə u doona.

5 Ma Yesu bu səəwa u nəε, bəen woo bəbunun səna Məwisi u bəε wooda ye yorua.

6 Adama sanam mə Gusunə u handunia taka kua u təmbu taka kuawa durə ka kurə.

7 Yen səna durə u koo win tundo ka win mero deri kpə wi ka win kurə ba n manine,

8 kpə be yiru kpuro bu ko wasi tee. Nge məya, ba ñ maa səa təmbu yiru ma n kun mə tən turo.

* **9:50 bəru** - Bəə te ba ka yā mini ta ka bəə swāaru weene. Ta koo kpī tu nəə gbi.

9 N n men na, tənu u ku maa karana ye Gusunə u menna.

10 Sanam mε Yesu ka win bwāabu ba wura yεnuə, ba nùn gari yin tubusianu bikia.

11 Ma u bu sōwa u nee, baawure wi u win kurɔ yina ma u kpao sua, u sakararu kuawa.

12 Kurɔ goo ù n maa win durɔ yina ma u kpao sua, sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua

(Imaa meerio Mateu 19:13-15, Luku 18:15-17)

13 Yera təmba ka bibu na win mi u ka bu baba. Adama win bwāaba bu gerusi.

14 Ye Yesu wa ye ba mè u mōru bara, ma u bu sōwa u nee, i bibu derio bu na nēn mi, i ku bu yinari, domi Gusunə u bandu swīi təmbun sō be ba sāa nge bibu.

15 Ka geema na bεe sōmo, baawure wi u kun ban te Gusunə u swīi wure nge mε bii yākabu ga ra gen mōwəbu wure, u n kpē u n sāa ban tegii.

16 Yera u bibu sua, u ben baawure nōma səndi, ma u bu domaru kua.

Gobigii goon gari

(Imaa meerio Mateu 19:16-30, Luku 18:18-30)

17 N wee, ye Yesu u kpam swaa wəri u doonə, durɔ goo duka da win mi u yiira win wuswaaə u nee, yinni, a sāawa tən geo, mba kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

18 Ma Yesu nùn bikia u nee, mban sōna a man sokumə tən geo. Goo sari wi u sāa geo, ma n kun Gusunə turo.

19 N n a wooda yε rò ye ya gerumə, “I ku tənu go. I ku sakararu ko. I ku gbəni. I ku goo gari mani. I ku goo taki di. I bεen tundo ka mero bεere wεeyo.”

20 Ma u nεε, yinni, wooda yeni kpurowa na swīi nεn birun di.

21 Yera Yesu u nùn mεera u nùn kīa ma u nεε, gāa teena nu nun tie. A doo a dōra kpuro ye a mō kpa a yen gobi sāarobu bənu kua. À n kua mε, kaa n dukia mō Gusunən mi. Yen biru kpa a na a man swīi.

22 Adama u mōrua gari yinin sō, ma u doona ka nuku sankiranu domi dukia bakagiiwa.

23 Yesu u yam mεera u ka sikerena, ma u win bwāabu sōwā u nεε, n sē gem gem dukiagii u ka ban te Gusunə u swīi wura.

24 Ma biti baka bwāa be mwa win gari yin saabu. Yesu u kpam nεε, bərəba, n sē gem gem be ba ben naanε doke dukia sō bu ka ban te Gusunə u swīi wura.

25 Yen sēsō ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan wērə gu yari.

26 Bwāa be, ba biti soora mā ba bikianamā ba mā, n n men na, wara koo den faaba wa.

27 Yesu bu mεera tii, ma u nεε, təmbun miya ya n koorə, adama Gusunən mi ya koo koora, domi Gusunə u ku ra gāanu ganu kpanε.

28 Ma Piee nùn sōwā u nεε, n wee, sa kpuro deri sa nun swīi.

29 Yesu nεε, ka geema na bεε sōmō, goo ù n win kpaaru deri nεn sō ka Labaari gean sō, n kun mε win maabu ka win wənəbu ka win sesubu, n kun mε win mero ka win tundo, n kun mε win bibu, n kun mε win gbea,

30 u koo kpam kpaanu wa wunəm wunəm tē saa yeni sō. U koo dinu wa, ka maabu ka wənəbu ka sesubu ka merobu ka bibu ka gbea, ka maa nəni swāaru. Sia u koo maa wāaru te ta ku ra kpe wa.

31 Adama tən dabiny be ba tē sāa gbiikobu ba koo ra ko dāakobu, be ba maa tē sāa dāakobu, ba koo ra ko gbiikobu.

*Yesu u win gəə ka win seebun gari mə nən itase
(I maa məerio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)*

32 Yesu u win bwāabu gbiyiye ba swaa mə ba dəə Yerusalemə. Biti win bwāabu mə, ma be ba bu swī ba nande. Ma Yesu kpam gera bee tia ka wəkura yiru ye, u bu səəbu wəri ye n koo nùn deema.

33 U nəε, n wee, sa Yerusalemə dəə mi ba koo Tənun Bii yāku kowo tənwerobu ka wooda yərobu nəmu səndia. Ba koo nùn taare wə bu ka nùn go, kpa bu nùn tən tukobu nəmu səndia.

34 Beya ba koo nùn yaakoru ko, bu nùn yāatam sie, bu nùn seni so. Yen biru kpa bu nùn go. Səə itase kpa u se gərin di.

*Yakəbu ka Yohanun bikiabu
(I maa məerio Mateu 20:20-28)*

35 Yera Yakəbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun bəkuə ma ba nəε, yinni sa kī a sun kua ye sa ko nun bikia.

36 Ma u bu bikia, mba i kī n bəε kua.

37 Ba nùn səəwa ba nəε, a de su sina, turo wunen nəm geuə turo maa wunen nəm dwarə, wunen yiiko səə.

38 Yesu u nəε, i n yē ye i bikiamə. I ko kpī i wahala səbe ye kon səbe? I ko batemu ye kpī yèn bweseru ba koo man ko?

39 Ba nəε, sa ko kpī.

Ma Yesu bu səəwa u nəε, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nən batemun bweseru bəε ko,

40 adama n ñ nen baa n ka g̃osi be ba koo sina nen nōm geũo ka nen nōm dwaro. Tən b̃en s̃ aye ni, nu s̃õru s̃āa, beya ba koo nu wa.

41 Ye bw̃abu w̃oku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakəbu ka Yohanu m̃oru kua.

42 Ma Yesu u bu soka u nee, b̃een tii i ỹe nge me be tən tukoba ra garisi ben tem ỹerobu, ba ra n bu dam d̃orem̃ kpa ben wirugibu ba n bu taare.

43 Adama n ñ s̃āa me b̃een mi. B̃een goo ù n k̃i u ko wirugii b̃een suunu s̃õo, u koowo b̃een s̃om̃o.

44 Meyə maa b̃een wi u k̃i u ko gbiikoo, u koowo b̃ee kpuron yoo.

45 Domi baa Tənun Bii, u ñ ne bu ka nùn s̃ā, u nawa u ka gabu s̃ā, kpa u gbi u ka tən dabinu yakia.

Yesu u Baatime w̃oko wi b̃ekia

(Imaa m̃eerio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

46 Yera ba Yeriko dua. Sanam me Yesu u yarĩo ka win bw̃abu ka tən w̃oru guna sannu, bara kowo w̃oko goo wi ba ra soku Baatime, Timen bii, u s̃ swaa baar̃o.

47 Ye u nua ma Yesu Nasaretigiiwa w̃aa mi, u ñõgiru sua u m̃ò, Yesu, Dafidin sikadobu, a nen w̃onwəndu waawo.

48 Ma tən dabira nùn gerusim̃o, ba nùn s̃om̃o u mario. Adama u gb̃aram̃o too too u m̃ò, Dafidin sikadobu, a nen w̃onwəndu waawo.

49 Yesu ỹra, ma u nee bu nùn sokuma.

Ba w̃oko wi soka ba nùn s̃ow̃a u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u nùn soku.

50 W̃oko wi, u win g̃og̃o kakia u k̃o u seewa fuuku, ma u na Yesun mi.

51 Ma Yesu u nùn bikia u nee, mba a k̃i n nun kua.

Ma wɔ̄ko wi, u nùn sɔ̄wa u nee, yinni na kĩ n yam waWa.

⁵² Ma Yesu u nùn sɔ̄wa u nee, a doo, wunen naane dokebu nun békia.

Mii mii u yam wa, ma u Yesu swīi swaa yen min di.

11

*Yesu u Yerusalem duā
(I maa meerio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40,
Yohanu 12:12-19)*

¹ Sanam me ba Yerusalem turuku kua Bétefagi ka Betanin bəkuə, ba tura Olifin guurə. Yera Yesu u win bwāabu yiru gəra.

² U bu sɔ̄wa u nee, i doo baru kpaa te i meera been wuswaa mi. I n dua mi, i ko keteku buu wa ga səri ge goo kun sənire, i gu səsiama i ka na.

³ Goo ù n bəe bikia mban sɔ̄na i gu səsiama, i nee, Yinniwa u gen bukata mə. Mii mii u koo de i ka gu na mini.

⁴ Ma ba doona ba tura mi ba keteku buu ge wa ga səri yenu kənnən gamboə swaa baarə. Ma ba gu səsia.

⁵ Gabu be ba yɔ̄ mi, ba bu bikia, aməna! Mban sɔ̄na i keteku buu ge səsiama.

⁶ Ba bu sɔ̄wa nge me Yesu u nee bu gere, ma ba bu deri ba ka doona.

⁷ Ba keteku buu ge gawa ba ka Yesu daawə. Ma ba ben yabenu potira ba teria gen wəllə, ma Yesu u nu sinari.

⁸ Tən dabiu nu nin yabenu teria swaa səo, ma gaba maa bāa kakosu bəərimə ba teriamə swaa mi.

9 Be ba nùn gbiyi ka be ba nùn swīi biruɔ, ba gbásukumɔ ba mò, “Baruka! U sāawa domarugii wi u sisi Yinnin yīsiru sɔɔ.

10 Domarugira besen baaba Dafidin bən te ta sisi. Bu Gusunɔ siaro wəllɔ!”

11 Yera Yesu u Yerusalemu dua u da sāa yerɔ, ma u gāanu kpuro meera u ka sikerena. Adama ye u wa yam tīra u yara u da Betani già ka win bwāabu wokura yiru ye.

*Yesu u dāru garu bɔrusi
(Imaa mēerio Mateu 21:18-19)*

12 Yen sisiru, ye ba doona Betanin di, yera gɔɔra Yesu mò.

13 Ma u dāru garu wa sarun di te ba mò figie ta wurusu kpare. U da mi, u ka wa nge ta mara. Adama ye u tura mi, u n̄ gāanu ganu wa ma n kun mɔ wurusu yèn sɔ̄ sanam mε, mu n̄ sāa ten marubun saa.

14 Yesu tu sɔɔwa u nee, goo kun maa ten binu dimɔ sere ka baadommaɔ.

Win bwāaba maa gari yi nua.

*Yesu u dua sāa yerɔ
(Imaa mēerio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48,
Yohanu 2:13-22)*

15 Sanam mε ba tura Yerusalemuɔ Yesu u da sāa yerɔ. Ma u be ba kiaru dəramɔ ka be ba dwemɔ mi giram wəri. U be ba gobi kəsimən tabuluba fukura, ka totobere dərobun kitənu.

16 U n̄ maa dere goo u ka gāanu bukiana sāa yeru mi.

17 Yera u tən be sɔɔbu wəri u nee, ba yorua ma Gusunɔ u nee, “Win diru ta ko n sāawa kanarun

diru təmbu kpuron sõ.” Adama bεε i tu kua gbenəbun wāa yeru.

¹⁸ Ye yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu ba gari yi nua, yera ba swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba nùn berum sāa domi tən wəru ge, ga biti soora win keu sōosibun sõ.

¹⁹ Ye sōo kpa, Yesu ka win bwāabu ba yara wuun di.

Yesu ka dāa te ta gberan gari

(Imaa mεerio Mateu 21:20-22)

²⁰ Yen sisiru bururu, nge mε ba sarø, ba dāa te Yesu u bōrusi mi wa ta gbera mam mam sere ka ten gbiniø.

²¹ Yera Piεε u yaaya ye Yesu raa gerua ma u nùn sōowa u neε, Yinni a figie ye mεerio ye a bōrusi, wee ya gbera.

²² Yesu u bu sōowa u neε, i de i n Gusuno naane sāa.

²³ Ka geema na bεε sōmø, baawure wi u guu teni sōmø tu seewo tu tii sure nim wōku sōo, ma u kun sika sika mò win gōruo kpa u n naane doke ye u gerumø sōo meya n koo maa nùn koora.

²⁴ Yenin sōna na bεε sōmø, gāanu baanire ni i bikiamø kanaru sōo, i naane dokeo ma i nu wa i mwā kō, meya n koo maa bεε kua.

²⁵ Sanam mε i yō i kanaru mò, i n gāanu məəsinε ka goo, i gina yēro suuru kuo, kpa bεen Baaba wi u wāa wəllø u maa bεε bεen toranu suuru kua. [

²⁶ Adama bεε, i kun gabu suuru kue, bεen Baaba wi u wāa wəllø, u n koo maa bεε bεen toranu suuru kua.]

Man diya Yesu u yiiko wa

(Imaa mεerio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8)

27 N wee, ba kpam wura Yerusalem. Nge mε Yesu u bɔsu sāa yero, yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba na win mi,

28 ba nùn bikia ba nεe, weren yiikowa a ka yeni mò. Wara nun yiiko wē a ka yenin bweseru ko.

29 Yesu bu wisa u nεe, kon bεe gari tia gaa bikia. I n kpia i man ye wisa, sanam meya kon bεe sō yiiko ye na ka yeni mò.

30 Batemu ye Yohanu u mò, weren yiikowa u ka mò. Gusunəgia? Nge tənugia. I man wisio.

31 Ma ba wesiana ben tii tiine sō ba nεe, mba sa ko nùn wisi. Tē nō? Sà n gerua sa nεe Gusunən yiikowa, u koo nεe, mban sōna sa n Yohanu naanε doke.

32 Sà n maa gerua sa nεe, tənugia, to.

N deema ba təmbun bεrum mō domi təmbu kpurowa ba wura kam kam ma Yohanu u sāa Gusunən səmō.

33 Yen sōna ba Yesu sōwa ba nεe, ba n yē.

Ma Yesu maa bu sōwa u nεe, nena kun maa bεe sōmō wīn yiiko na ka yeni mò.

12

Gbaa wuko kōsobun gari

(Imaa mεerio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19)

1 Yen biru, Yesu u ka bu məndu gari sōwa. U nεe, durō goo u gbaaru kua mi u dāa bii duronu duura ni ba ra soku resem, ma u kara kua u ka sikerena. U maa wəru gba mi ba koo dāa bii ni gama ma u gbaa kōsu yeru kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye nəmu bəria ma u wigiru doona.

² Sanam me dāa binun səribu tura, u win səm kowo gəra gbaa wuko ben mi bu win bənu mwaama.

³ Yera gbaa wuko be, ba səm kowo wi mwa ba so ma ba nün gəsia nəm dira.

⁴ Yera u kpam bu səm kowo goo gəria ma gbaa wuko be, ba nün so wirə ma ba nün yaa kasiki.

⁵ Gbaa yēro wi, u kpam maa bu səm kowo gəria, ma ba nün go. Məya ba ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu go.

⁶ Tē, n tie gbaa yēro win bii kīnasin tii tii. Wiya u bu gəria dākuru u nēe, ba koo win biin nənu nəsia.

⁷ Adama gbaa wuko be, ba wesiana ba nēe, yinniwa gbaa ten tubi dio. I na su nün go kpa gbaa te, tu ko besegiru.

⁸ Yera ba aluwaasi wi mwa ba go. Ma ba win goru yara gbaarun di.

⁹ Yesu u nēe, tē, aməna gbaa yēro wi, u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go kpa u win gbaaru gabu nəmu səndia.

¹⁰ Bee i n̄ gari yini gara Gusunən gari səə yi yi nēe, “Kpee te banəba yina, tera ta kua gani gəmburun dam.

¹¹ Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki besen nəni səə.”

¹² Yera ba swaa kasu bu ka nün mwa, domi ba tuba ma ben səna u mən te kua. Adama ba tən wəru nəsia, ma ba nün deri ba doona.

Wəə gobin kəsiabun gari

(Imaa məerio Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26)

¹³ Ma ba Falisi gabu ka Herodun təmbu gabu gəra Yesun mi, bu ka nün garin yina beria.

14 Ye ba tura win mi, ba nεε, yinni, sa yε ma a ra gem gere. Meyə a ku ra goon nənu mεeri, domi a ku ra gari gere bine ka berum sõ, adama a təmbu Gusunən swaa səəsiməwa dee dee. N weene su tem yεro wəə gobi kəsia? Nge su ku kəsia.

15 Adama Yesu u ben murafiti te tuba ma u nεε, mban səna i ka man garin yina beriamme. I man sii geesun gobi səəsimə n wa.

16 Ba nùn səəsi. Ma u bu bikia u nεε, weren foto ka yīrera mini. Ba nùn səəwa ba nεε, tem yεrogia.

17 Yera Yesu u bu səəwa u nεε, i tem yεro kəsio ye ya sāa tem yεrogia kpa i maa Gusunə kəsia ye ya sāa Gusunəgia.

Yera biti baka bu mwa n banda win sõ.

Gəribun seebun gari

(Imaa mεerio Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40)

18 Yera Sadusi be ba ra nεε, gəribə kun seemə, ba da Yesun mi, ba nùn bikia ba nεε,

19 yinni, Məwisi u sun wooda wε u nεε, goo ù n gu ma u kurə deri, ma wi ka kurə wi, ba ñ bii mə, n weene yεro win wənə u kurə gəmini wi sua, kpa u ka məə bibu marua.

20 Wee, tundo turosibu nəəba yiru gaba raa wāa. Ben gbiikoo u kurə sua ma u gu, u ñ ka kurə wi bii mara.

21 Yera ben yiruse u kurə gəmini wi sua. Win tii maa gu, u ñ ka kurə wi bii mara. Nge meyə ben itasen tii,

22 sere n ka girari ben nəəba yiruse, ba ñ ka kurə wi bii mara. Be kpuron biruwa kurə win tii maa gu.

23 Dəma te gəribə koo se, tən ben wara ko n kurə wi mə. Domi be nəəba yiru ye kpuro ba nùn yεwa kurə.

24 Yesu bu wisə u nεε, i ñ Gusunən gari ka win dam yε. N ñ yen sɔna i tore?

25 Domi sanam me gəribə koo se durəbu ka kurəbu ba ñ maa suanamə, ba ko n sāawa nge Gusunən gəradoba.

26 Ye n maa sāa gəribun seebun gari, i ñ garire Məwisin tireru səo mi awīi dɔ̄giin gari wāa nge me Gusunə u ka nùn gari kua u nεε, “Wiya Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakəbun Yinni.”

27 Wee, Gusunə u ñ sāa gəribun Yinni. U sāawa wasobugii. Yenin sɔna bεen torara kpā.

Wooda ye ya bo

(Imaa mεerio Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28)

28 N wee, wooda yεro goo u ben sikirinə ge nua. U wa ma Yesu u Sadusi be gari gee wisə, ma u da Yesun mi u nùn bikia u nεε, woodaba kpuro səo yerà ya kere.

29 Yesu u nεε, wooda ye ya kere wee. “Bεε Isireliba, i swaa dakio, Gusunə besen Yinni, wi turowa Yinni.

30 A Gusunə wunen Yinni kīo ka wunen gōru kpuro ka wunen bwēra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro ka wunen dam kpuro.”

31 Yen yiruse wee. “A wunen tənusi kīo nge wunen tii tii.” Wooda gaa maa sari ye ya yeni kere.

32 Ma wooda yεro wi, u Yesu sɔ̄wa u nεε, to, n wā yinni. Gema a gerua ye a nεε Gusunə turowa wāa, goo maa sari ma n kun mə wi.

33 Ma tənu ù n Gusunə kīa ka win gōru kpuro ka win bwisikunu kpuro ka win dam kpuro, ù n maa win tənusi kīa nge win tii tii, yeya ya yāku dɔ̄o mwaararuginu ka yāku ni nu tie kere.

34 Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa ka yẽrun baa,
yera u nùn sãowá u nee, a turuku kooma a ka du mi
Gusunø u bandu swiñ.

Yenin biru goo kun maa kãka u Yesu gãanu ganu
bikie.

Dafidi ka wi Gusunø u gøsa

(Imaa meerio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)

35 Yen biru, nge me Yesu u Gusunøn garin keu
sãosimø sãa yerø, u tõmbu bikia u nee, amøna wooda
yẽroba koo kpĩ bu gere ma Kirisi u sãawa Dafidin
bii.

36 Dafidin tii, ka Hunde Deeron sãosiru u nee,
“Yinni Gusunø u nen Yinni sãowá u nee,
a sinø nen nøm geuø
sere n ka nun wunen yibereba taarea.”

37 Dafidin tii u nùn soka Yinni. Amøna u ko n maa
ka sãa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yẽrobu

(Imaa meerio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)

Ma tøn wøru ge, ga Yesun gari swaa daki ka nuku
döbu.

38 Win keu sãosibu sœ u nee, i tii laakari koowo ka
wooda yẽrobu be ba kĩ ba n bøsu ka yabe dëndennu,
ba maa tøbirinaa kĩ batuma sœ ka beere.

39 Ma ba sin yee beeregini kĩ menno yeno ka maa
aye beeregini tœ baka yerø.

40 Ba gøminibun yenusu dimo ka taki ma ba kana
dëndennu mò bu ka bu wan sœ. Ba koo bu taare wë
n kpã.

Gobi yi kurø gømini goo u kpëe

(Imaa meerio Luku 21:1-4)

41 Yera Yesu u da u sina sāa yerun kpakoro te bāra gobi doken bəkuə, ma u mēera nge mē təmba gobi kpēemə te səə. Gobigibu dabiru ba gobi bəke doke.

42 Yera gəmini sāaro goo u na ma u gobi piiminu yiru doke mi, yìn geera sāa nge faram yirun saka.

43 Ma Yesu u win bwāabu soka u bu sōwā u nēe, ka geema na bēe sōmə, gəmini sāaro wini, u gobi doke kpakoro teni səə n təmbu kpuro kere.

44 Domi be kpuro, ye n səndi ben məə bakaru səə, yera ba wuna ba doke, adama kurə wi, win yāaru səəra u kpuro kpēye u ka tii kəsu.

13

Yesu u sāa yerun kərabun gari mə

(Imaa mēerio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6)

1 Nge mē Yesu u yariə sāa yerun di, win bəə turo u nēe, yinni, anna a dii bakanu wa ka nin kpee buranu!

2 Ma Yesu nùn sōwā u nēe, a dii baka ni wa? Baa kpee teeru ta ñ ko n səndi ten tensim wəllə. Ba koo ni kpuro surawa.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe

(Imaa mēerio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19)

3 Yen biru Yesu u da Olifin guurə u sina u wuswaa kisi sāa yero gia. Yera Pięe ka Yakəbu ka Yohanu ka Andere ba da be təna ba nùn bikia ba nēe,

4 a sun sōwā, domma yabu ye, ya koo koora. Yire terà ta koo sun sōssi ma yen saa ya tura.

5 Ma Yesu u bu sōbu wəri u nēe, i tii laakari koowo, kpa goo ku raa bēe nəni wəke.

6 Tən dabira koo na ka nən yīsiru ba n mə, beyə ba sāa Kirisi wi, kpa bu tən dabinu nəni wəke.

7 I n tabun d̄amu damusu n̄oɔm̄, i ku de n b̄ee berum ko. Yeni ya n̄ koo ko ya kun koore, adama n̄ gina handunian kpeeru mi.

8 Domi bwesenu koo seesina. Sinamba koo seesina. Tem ȳiribu ka ḡoɔru ko n wāa gam ka gam. Ye kpuro n ko n sāawa nge t̄n kurən nuku wuriribun tore.

9 Adama b̄ee, i n b̄een tii se. Domi ba koo b̄ee mwa kpa bu b̄ee siri kowobu n̄om̄u sɔndia. Ba koo maa b̄ee so menn̄ yena, kpa bu ka b̄ee da tem ȳerobu ka sinambun wuswaa n̄en s̄ kpa i ka seeda di.

10 Yu sere koora me ba koo gina bwesenu kpuro Labaari gea waasu kua.

11 Adama sanam me ba b̄ee gawe ba ka d̄oɔ bu b̄ee siri kowobu n̄om̄u b̄eria, i ku gbi i wurura ka ye i ko gere. Saa ye, yà n tunuma, i geruo ye Gusun̄ u koo b̄ee s̄. Domi n̄ b̄een tii i ko gere, ma n kun m̄ Hunde D̄eero.

12 M̄oɔ ka wən̄o ba koo k̄erumət̄onu kuana bu ka ben turo go, meya tundoba koo maa ben bibu kua. Bibu ba koo ben m̄wəbu seesi kpa bu de bu bu go.

13 T̄mbu kpurowa ba ko n b̄ee tusa n̄en ȳisirun s̄. Adama wi u temana sere ka n̄or̄, u koo faaba wa.

Gāa k̄sunun gari

(Imaa meorio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24)

14 Yesu maa neε, adama i ko kam koosion bwāaroku k̄su wa ga ȳɔ mi n̄ n̄ weene ga n wāa. Wi u tire teni garim̄ u tubuo sāa sāa. Sanam meya n weene be ba wāa Yudea bu kpikiru su bu da guun̄.

15 Kpa wi u wāa dii teera wollo u ku sara u du dir̄ u ḡāanu sua.

16 Wi u maa woo gberə u ku gəsira yenuə u win yabe bakaru sua.

17 Anna kurə ben nəni swāara ko n ne sanam me, be ba guri mo ka be ba bibu bəm kəmə.

18 I Gusunə kano kpa saa ye, yu ku raa ko woorun sanam.

19 Domi sanam me səə, nəni swāa bakara ko n wāa tēn bweseru ta n koore saa handunian toren di sere ka gisə. Ten bwesera kun mam maa sisi.

20 Yinni ù kun daa təə te kawə, goo kun tiarə. Adama wigii be u gəsan səna u təə te kawa.

21 Saa ye səə, goo ù n bəe səəmo u nee, Kirisi wi, u wāa mini, n kun me u wāa miənə, i ku ra naane ko.

22 Domi Kirisi weesugibu ka səmə weesugiba koo yari. Ba koo yřenu ka səm maamaakigia ko, bu ka be Gusunə u gəsa nəni wđke n n ko n koora.

23 Wee, na bəe yeni kpuro səəwa kə yu sere koora. Yen sə, i n tii se.

Tənun Biin naaru

(Imaa məerio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28)

24 Yesu maa nee, adama saa ye səə, nəni swāarun biru, səə u koo yam tīra, suru kun maa waarə.

25 Wəllun kperi yi koo wəruma temə, kpa wəllun dam mu yīri.

26 Saa yera ba koo Tənun Bii wa u kurama guru winu səə ka dam bakam ka yiiko.

27 U koo win gəradoba gəri handunian goonu nnə səə bu be u gəsa menna saa handunian nərun di sere ka wəllo.

Yřre te dāa te ba məfigie

ta səəsimə

(Imaa məerio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33)

²⁸ Yesu maa nεε, tε i de dāa te ba mò figie tu bεε gari gεε sōəsi. Sanam me ta kpararu torua, i yε ma tomburura ta turuku kua.

²⁹ Nge meya maa, i n wa yeni kpuro ya kooramo, i n yε ma ne Tənun Bii na turuku kuawa, na mam wāa kənnəwɔ.

³⁰ Ka geema na bεε sōəmə, tən tən beni ba n̄ gbimə ye kpuro yu ka koora.

³¹ Wəllu ka tem baa ya koo doona, adama nən gari kun doonə pai.

Gusunə turowa

handunian kpeerun saa yε

(Imaa mεerio Mateu 24:36-44)

³² Yesu maa nεε, ye n sāa nən naarun saa, goo sari wi u yen tōru yε, baa Gusunən gəradoba be ba wāa wollo, baa mam Biin tii, ma n kun mə Baaba turo.

³³ I n tii se kpa i n swaa mεera, domi i n̄ yε dəma te tō te, ta koo tunuma.

³⁴ N ko n sāawa nge durə goo wi u sanum dəo. U win yεnu win səm kowobu nəmu səndia, u ben baawure win səmburu wε, ma u kənnə kəsə sōəwa u n swaa mεera.

³⁵ N n men na, i n swaa mεera, domi i n̄ yε nge yεnu yεro u koo tunuma yoka, n̄ kun me wəku suunu, n̄ kun me saa ye que sumə, n̄ kun me bururu.

³⁶ U n tunuma suaru səo, kpa u ku raa bεε deema i də.

³⁷ Ye na bεε sōəmə yera na maa baawure sōəmə, i n swaa mεera.

bu ka Yesu go

(*Imaa meerio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53*)

¹ N wee, n tie sāo yiru bu ka Gāo sararibu ka pēe ye ba kun seeyatia doken tāo bākaru ko. Ma yāku kowo tānwerobu ka wooda yērobu ba swaa kasu bu ka Yesu mwa asiri sāo bu go,

² domi ba gerumā ba mā, n n̄ weenē bu ko tāo baka te sāo, kpa n ku raa ko gari baka tāmbun suunu sāo.

Kurō goo turare yēka

Yesun wirō

(*Imaa meerio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8*)

³ Sanam mē Yesu u wāa Betaniā Simāon yēnuā wi u raa bara disigiru mā, kurō goo u na win mi u too buraru neni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bēkēgia yiba ye ba kua ka naadin gum. U too te kōra ma u turare ye yēka Yesun wirō sanam mē u dimā.

⁴ Gabu ba sāonamā ka mōru ba nēe, mban sāna u turare ye kam koosia.

⁵ Sa ko raa kpī su ye dōra yu ko sōm kowon wāo tian kōsiarun saka, kpa su gobi yi sāarobu bōnu kua.

Ma ba kurō wi wākisi.

⁶ Adama Yesu u nēe, i nūn derio. Mba n kua i ka nūn wākisimā. Gāa burana u man kua.

⁷ Baadommawa sāarobu ba wāa bēen suunu sāo. Sanam baamere mē i kī, i ko kpī i bu durom kua. Adama nēna na n̄ ko na n wāa ka bēe ka baadomma.

⁸ U kua nge mē win mōra nē. U nawa u ka nēn wasin sikubun sōoru ko bu sere yi sike.

⁹ Ka geema na bēe sāomā, baama mi ba Labaari gea waasu mā handunia kpuro sāo, ba koo māa kurō win gari gere ye u kua minin sō, ba n ka nūn yaaye.

Yudasi u kĩ u Yesu yāku kowo

tōnwerobu nōmu sōndia

(I maa mēerio Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

10 Yen biru Yudasi Isikarietu, bwāabu wōkura yiru yen turo, u da yāku kowo tōnwerobun mi u ka bu Yesu nōmu sōndia.

11 Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba nūn gobi nōo mwēeru kua yi ba koo nūn kē. Ma u swaa kasu nge mē u koo ko u ka Yesu bu nōmu sōndia ù n saa wa.

Yesu u Gōo sararibun yaa dibu

dimə ka win bwāabu

(I maa mēerio Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

12 Pēe ye ba kun seeyatia doken tōo bakarun tōo gbiikiru, tē sōo ba ra Gōo sararibun yāanu go, Yesun bwāaba na win mi ba nēe, mana a kī su nun Gōo sararibun yaa dibun sōoru kua.

13 Yera Yesu u win bwāabun yiru gōra u bu sōowa u nēe, i doo wuu sōo, i ko ka durō goo yinna u nim tooru sōowa. I nūn swīiyo.

14 Yenu mi u dua, i yenu gen yēro sōowa i nēe, yinni u nēe, diru mana wi ka win bwāabu ba koo be Gōo sararibun yaa dibu di.

15 Durō wi, u koo bēe gidambisa baka sōosi ye ba sōoru kua ka gāa nīn bukata sa mō kpuro. Miya i ko i sun Gōo sararibun sōoru kua.

16 Ma bwāa be, ba swaa wōri ba tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge mē Yesu u raa bu sōowa. Ma ba Gōo sararibun yaa dibu sōoru kua.

17 Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win bwāabu wōkura yiru ye.

18 Ye ba sõ ba dimo Yesu u nee, ka geema na bee sõomõ, beeen turo wi u dimo ka ne sanne u koo man dõme.

19 Yeya bwãa be kpuron nuki sankira, ma ba nùn bikiabu wõri tia tia ba mõ, asa n ñ ne.

20 Ma Yesu u bu wisu u nee, bee wõkura yiru ye sõ, ne ka wi sa gbëe teeru sõramo, wiya.

21 Ka geema, Tõnun Bii u koo gbi nge me Gusunõn gari gerumõ win sõ. Adama nõni swãarugiiwa wi u koo nùn dõme. N sanõ ba kun daa yëro mara.

Yinnin dĩa domaruginu

(*I maa meerio Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25*)

22 Mi ba dimo mi, Yesu u pëe sua u Gusunõ siara ma u ye murura u win bwãabu wë. U nee, i mõo, yeniwa nñen wasi.

23 U maa nõra sua u Gusunõ siara ma u bu wë, ma be kpuro ba nõra.

24 Ma Yesu u nee, yeniwa nñen yem me mu Gusunõn nõo mwëe kpaaru sire. Mu koo maa yari tõn dabinun sõ.

25 Ka geema na bee sõomõ, na ñ maa tam meni nõrumõ sere n ka ko sanam me kon men kpam nõ ban te Gusunõ u koo swïi sõ.

26 Ye ba womusu kua ba kpa, yera ba yara ba da Olifin guuru wõllo.

Yesu u nee, Piëe koo nùn siki

(*I maa meerio Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38*)

27 Olifin guuru miya Yesu u bu sõowa u nee, bee kpurowa i ko i biru wura. Domi ba yoruä Gusunõn gari sõ ba nee, “Ba koo yää kparo go, kpa yäänu nu yarina.”

28 Adama nà n seewa gərin di kon bεε gbiyya Galileø.

29 Yera Piee nùn sɔ̄wa u nee, baa tɔ̄mbu kpuro bà n biru wuramø, n ñ ka ne!

30 Yesu u nùn sɔ̄wa u nee, ka geema na nun sɔ̄mø, gisøn wɔ̄ku te, sere goo dɔ̄o gu ka swi nøn yiru, kaa man siki nøn ita.

31 Adama Piee u nɔ̄o gεe dim dim u mò, na ñ nun sikimø pai. Baa ñ n gøon na, sanña sa ko gbi.

Mεya maa bwāa be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru mò Gesemanø

(Imaa meerio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46)

32 Yen biru ba da gam gum mi ba ra soku Gesemanø. Ma Yesu u win bwāabu sɔ̄wa u nee, bu sinø mi, kpa u da u kanaru ko.

33 Ma u Piee ka Yakøbu ka Yohanu soka ba da ka wi. Ma u nanda, win wasi dwiiya.

34 Yera u bu sɔ̄wa u nee, nøn nukura sankira sere n gøo gum girari. I yɔ̄ro mini kpa i n tii kparenu sāa.

35 Yen biru u bu desirari fiiko u kpuna u kibari u kanaru kua, ñ n koo koora, wahalan saa ye, yu nùn desirari.

36 Yera u gerua u nee, nøn Baaba, kaa kpī a gāanu kpuro ko. A de wahala ye, yu man desirari. Adama a ku nøn gɔ̄ru kīru ko ma n kun mo wunegiru.

37 Ma u wurama bwāabu ita ben mi, u deemø ba dò. Ma u Piee bikia u nee, Simøø a dòwø? A kpana a n wasi baa kɔ̄bi tia?

38 I n tii kparenu sāa i n kanaru mò, kpa i ku ra du kɔ̄kiribu sɔ̄o. Ka geema, tønun gɔ̄ru ga kī adama wasi yen dam bie.

39 Ma u kpam wura u kanaru kua. Gari tee yiya u gerumø.

40 Ye u kpam wurama u deema ba do domi ben nɔni bunia. Ba ñ maa yε ye ba koo nùn sɔ.

41 Ye u wurama ben mi nɔn itase u bu sɔ̄wa u neε, i den dweeyo tε, kpa i wεra. N tura me. Saa ye, ya tunuma kɔ. N wee, ba Tɔnun Bii tɔn kɔsobu nɔmu sɔndiamme.

42 I seewo su doona. Wee, wi u man dɔmemɔ u sisi.

Yesun mwaabu

(I maa mεerio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

43 Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasí ka tunuma yande, bwāabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabira nùn swī ba takobiba ka bokunu neni. Yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yεrobu ka guro guroba ba bu gɔra.

44 N deema dɔmε wi, u raa tɔn be sɔ̄wa yīre te u koo ko. U neε, durɔ wi u koo nene u bɔkasi, wiya mi, bu nùn mɔɔ, bu nene kem kem bu ka doona.

45 Ye Yudasí tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u neε, yinni.

Ma u nùn bɔkasi.

46 Yera tɔn be, ba nɔmu dɛmia ba Yesu mwa.

47 Adama be ba yɔ min turo u win takobi woma, ma u yāku kowo tɔnweron yoon soo sɔ̄ra u bura.

48 Yera Yesu bu bikia u neε, nena bεε i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio?

49 Baadommawa na ra n ka bεε wāa sāa yero na n keu sɔ̄simɔ, ma i ñ man mwε. Adama Gusunɔn gari yi ñ koo ko yi kun koore.

50 Yera bwāa be kpuro ba yarina ba nùn deri.

51 Aluwaasi goo maa Yesu swī biruɔ u bekuru wukiri. Yera gaba kī bu nùn mwa,

52 adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimo

Yuuban tənwerobun mennə yero

(Imaa mærio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

53 Sanam meya ba ka Yesu da yāku kowo tənweron yēnuō mi yāku kowo tənwerobu ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba menne.

54 Ma Piee u bu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tənweron yēnu yaaraō. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba dōo wōsu.

55 Yāku kowo tənwerobu ka maa guro gurobun mennə ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nūn go. Adama ba ñ wa.

56 Domi tən dabiru ta nūn seeda weesugia diisimə adama seedagii be, ba ñ nōo tia sāa.

57 Yera gaba seewa ba nūn weesu mani ba nee,

58 bəse sa nua u nee u koo sāa yero sura te ba ka nōma bana, kpa sōo itan baa sōo u be ten kpaaru bani te ba ñ ka nōma banē.

59 Ka me, baa gari yinin tii sōo ba ñ nōo tia kue.

60 Ma yāku kowo tənwerero u seewa u yōra be kpuron wuswāaō, u Yesu bikia u nee, a ñ gee wisimə? Mba tən beni ba nun saarisimə.

61 Adama Yesu u maari piti, u ñ bu gāanu wisa. Yera yāku kowo tənwerero wi, u kpam nūn bikia u nee, wuna Kirisi wi? Gusuno Yinni wi sa siaramən Bii?

62 Ma Yesu u nee, oo, nēna mi. Sōo teeru i ko Tənun Bii wa u sō Dam Kpurogiin nōm geuō, u wee wellun di guru winu sōo.

63 Sanam meya yāku kowo tənwerero u win tiin yaberu nēnuā u karana, ma u nee, ee, seeda yerà i maa kasu.

64 Beε i nua gari kam yi u gerua. Amɔna i wa durɔ wi sɔo.

Ma be kpuro ba nùn taare wẽ ba neε, bu nùn go.

65 Yera ben gaba yande nùn yãatam siem wɔri, ba win nɔni wɔkua, ma ba nùn nɔm kusa soomɔ, ba neε u tubuo wi u nùn soomɔ.

Ma tabu kowobu ba nùn mwa ba soomɔ.

Pieε u Yesu siki

(I maa mɛrrio Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

66 Sanam me Pieε u wāa yenu yaaraɔ, yera wɔndia goo wi u sɔmburu mò yāku kowo tɔnweron mi u na mi.

67 Ye u Pieε wa u dɔɔ wɔsu, u nùn mɛera tii. Yera u neε, wunε maa, a raa wāa ka Yesu Nasaretigii sannu.

68 Adama Pieε u gari yi siki, u neε, na ñ yẽ fa, ya ñ man yeeri ye a gerumɔ.

Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa yera goo dɔɔ ga swĩ.]

69 Wɔndia sɔm kowo wi, u kpam nùn wa mi, ma u be ba yɔ mi ba Pieε sɔɔwa ba neε, ka gem, wunε tɔn ben turowa mini.

70 Adama Pieε u kpam gari yi siki. Ye n tε fiiko, be ba yɔ mi ba Pieε sɔɔwa ba neε, ka gem, wunε tɔn ben turowa domi wunen tii Galilegiwa.

71 Yera Pieε u bɔrua u sɔnna u neε, na ñ durɔ wi yẽ wi beε i ka yā mini.

72 Mii mii ma goo dɔɔ ga swĩ nɔn mɛeruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u raa nùn sɔɔwa u neε, sere goo dɔɔ gu ka swĩ nɔn yiru, u koo nùn siki nɔn ita. Ma u swĩ wɔri.

15*Ba ka Yesu da**Pilatin wuswaaø**(I maa mæerio Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5,
Yohanu 18:28-38)*

¹ Buru buru yellu yāku kowo tānwerobu ka maa
guro gurobu ka wooda yērobu, ka be ba tie mēnnō
ge sōø, ba mēnna bu ka gari yi wesiana sannu. Ma
ba Yesu bokua ba ka da ba Pilati nōmu sōndia.

² Yera Pilati nūn bikia u nēe, wuna Yuuban sunø?

Yesu nūn wisa u nēe, meya nge mē a gerua.

³ Ma yāku kowo tānwerobu ba Yesu mēm dabinu
manimø.

⁴ Yera Pilati kpam nūn bikia u nēe, a ñ gāanu
wisimø? A ñ nōomø nge mē ba nun mēm dabinu
manimø?

⁵ Adama Yesu kun yen gaa wisa sere biti ya Pilati
mwa.

*Ba Yesu taare wē bu go**(I maa mæerio Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25,
Yohanu 18:39-19:16)*

⁶ N deema, Gœø sararibun tōø bakaru baatere
Pilati u ra pirisōm turo karewa wi tōmba kī.

⁷ Sanam meya, tem gowobu gaba wāa pirisōm sōø
be ba tōmbu go tem gooru garu sōø. Ben turon yīsira
Baraba.

⁸ Ma tōn wōru ga susi Pilatin mi bu ka nūn kana u
bu kua nge mē u ra bu kue wōø baagere tōø te sōø.

⁹ Ma Pilati u bu bikia u nēe, i kī n bēø Yuuban sunø
kara?

¹⁰ Domi win tii u yē kam kam ma nisinun sōna
yāku kowo tānwerobu ba nūn Yesu nōmu sōndia.

¹¹ Sanam me sōra yāku kowo tānwero be, ba tōn
wōru bōrie gu ka Pilati seesi kpa u bu Baraba kara.

¹² Ma Pilati u kpam bu bikia u nεε, ñ n mεn na, mba i kĩ n ko ka durø wi bee i sokumø Yuuban sunø.

¹³ Yera ba kpam gbásukum wəri ba nεε, a nùn kpareo dãa bunanaru sœø.

¹⁴ Pilati u bikia u nεε, mban sõna. Kõsa yerà u kua.

Adama tən be, ba gbásukum sosi ba nεε, a nùn kpareo dãa bunanaru sœø.

¹⁵ Pilati u kĩ u ko ye n koo bu dore, yen sõna u bu Baraba kara. Yen biru u dera ba Yesu so ma u nùn tabu kowobu nəmu səndia bu nùn dãa bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru mò

(Imaa mæerio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

¹⁶ Sanam mεya tabu kowobu ba Yesu gawa ba ka nùn da tem yēron agbara sœkkaaø ma ba tabu kowobu kpuro kpuro mənna mi.

¹⁷ Ba Yesu gurumusu swāabu sebusia, ma ba sāki tundu bəkana ba doke win wirø nge furø.

¹⁸ Ma ba nùn təbirim wəri ba mò, Yuuban sunø, fœø baasira.

¹⁹ Ma ba nùn gāa bɔø soomø wirø, ba nùn yāatam siemø, ba nùn yiirammø.

²⁰ Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu swāabu ge potari ba win tiin yānu sua ba nùn sebusia. Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn kpare dãa bunanaru sœø.

Ba Yesu kpare

dãa bunanaru wəllø

(Imaa mæerio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

21 Sanam me ba ka nùn dəo, n wee durə goo u sarə mi, wi ba ra soku Siməo Sirēnigii, u wee gberu kpaanen di. N deema Siməo wi, u sāawa Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn Yesun dāa bunanaru səbi.

22 Ba ka Yesu da mi ba ra soku Gəəgəta, yīsi ten tubusiana, aye te ta ka wii koko weene.

23 Ma ba nùn tam wē me mu ka tim mənna me ba ra soku miru, adama u yina u nə.

24 Yera ba nùn kpare dāa bunanarə. Yen biru tabu kowo be, ba win yānu tete toosi bu ka wa ye ben baawure u koo sua. Nge meya ba ka Yesun yānu bənu koosina.

25 Bururun kəba nəəba nnən sakawa ba nùn kpare dāa bunanarə.

26 Tora te u kua ba ka nùn kpare, tera ba yorua ba mani ba nəe, Yuuban suno.

27 Ba maa gbənəbu yiru gabu dāa bunananu kpare, turo Yesun nəm geuə, turo win nəm dwarə.

[

28 Nge meya Gusunən gari yi koorə yi yi nəe, “Ba nùn garisi kōsan kowobu səo.”]

29 Tən be ba sarə ba nùn wiru diirisimə ba wənsimə ba nəe, ahā to, n n̄ wuna ra nəe kaa sāa yerusura kpa a kpaaru bani səo itan baa səo?

30 Tē, a re tii faaba koowo a sara dāa ten min di.

31 Nge meya maa yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu ba nùn yaakoru mə. Ba səənamə ba mə, u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko.

32 Tē i de Kirisi Isireliban suno u sarama su wa saa dāa bunana ten min di kpa su nùn naane doke.

Meyə maa be yiru, be ba kpare dāa bunanaru səo ka wi sannu, ba maa nùn wəmmə.

Yesun gəə

(I maa məerio Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49,
Yohanu 19:28-30)

³³ Yera dəma ten səə səə, yam wəkura tem mə kpuro wukiri sere n ka kua səə səən kəba ita.

³⁴ Kəba ita yen sakawa Yesu u gbāra ka dam, u nee, “Eloi, Eloi, lema sabatani.” Yen tubusiana, Gusunə nən Yinni, mba n kua a ka man deri.

³⁵ Be ba yə min gabu ba gari yi nua ma ba nee, i nəəmə? U Eli soku.

³⁶ Yera ben turo u duka na ka swēe dukə dukəsu si u wasa tam məmməm səə u beri dəkəə. Ma u Yesu tii u nə, u nee, i de su wa Eli ù n koo na u nùn sarasia.

³⁷ Yera Yesu u gbāra wəllə too too, ma win hunde ya doona.

³⁸ Ase saa yera maa beku kare te ta wāa sāa yeru səə ta gēerama saa wəllun di sere temə.

³⁹ Tabu kowobun tənwero wi u yə Yesun wuswaaə u wa nge mə u ka gu. Yera u nee, ka gem durə wi, Gusunən Biwa.

⁴⁰ Kurəbu gaba maa wāa mi, ba məera sarun di. Be səəra Maari Madalagii wāa, ka Salome, ka Maari wi u sāa Yose ka Yakəbu yākabun mero.

⁴¹ N deema beya ba raa Yesu swī ba nùn nəərimə sanam mə u wāa Galileə. Kurəbu dabiru gara maa wāa mi, be ba ka nùn na Yerusalemuə sannu.

Yesun sikubu

(I maa məerio Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56,
Yohanu 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ye n kua yoka, Yosefu Arimategii u tunuma mi, wi u sāa bəərəgii Yuuban gro grobo səə, u maa mara Gusunə u bandu swī. Təə te, təə wərərugirun səərun təra, tən yokan di təə

wērarugira koo tore. Yen sōna Yosefu u da Pilatīn mi ka toro sindu u ka Yesun goru kana.

44 Ma Pilati u biti kua too too ye u nua ma Yesu u gu kō. Yera u tabu sunō sokusia u ka nūn bikia Yesu ù n gu kō.

45 Ye tabu sunō wi, u nūn sōwa ma Yesu u gu, u Yosefu nōo kā u ka goo te sua.

46 Yosefu u da u beku te ba wesa ka wēe damgii dwa, ma u goo te sarasia u tu beku te tēke. Ma u tu kpēe kpee wōru ge ba dāka sō. Yen biru u kpee bakaru garu bimiama u ka wōru gen nōo kōrua.

47 N deema, Maari Madalagii ka Maari Yosen mero, ba mēera mi ba Yesun goru kpēemō.

16

Yesun seebu gorin di

(Imaa mērio Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10)

1 Ye tōo wērarugira sara, Maari Madalagii ka Salome ka Maari Yakōbun mero, ba turare dwa bu ka Yesun goru yēka.

2 Ye n kua alusuma buun buru buru yellu kurō be, ba da siki ten mi.

3 Swaaō ba bikianamō, wara u koo bu kpee te bimia siki ten nōon di.

4 Ye ba mēera ma ba wa, wee kpee te, ta bimiare baa mē ta kpā too.

5 Ye ba dua siki te sō ba aluwaasi goo wa u sō ben nōm geuō u yabe kpikiru seuba. Ma berum bu mwa gem gem.

6 U bu sōwa u nēe, i ku berum ko. Na yē ma Yesu Nasaretigiwa i kasu wi ba kpare dāa bunanaru sō.

U seewa gərin di u ñ wāa mini. I məerio mi ba raa nùn kpīi.

⁷ N n men na, i doo i win bwāabu sō ka Piēen tii ma u koo bu gbiiya u da Galileo. Miya ba koo nùn wa nge mē u raa bu sōwa.

⁸ Yera ba yarima ba duki doona sikiru min di ka diiribu domi bərum bu mwa gem gem. Ba ñ maa goo gāanu ganu sōwa bərum saabu.

Yesu u Maari Madalagii kure

(I maa məerio Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)

[⁹ Ye Yesu u seewa gərin di alusuma buun buru buru yellu, Maari Madalagiiwa u gbia u tii sōsi, wì sōon di u wərekunu nəoba yiru gira.

¹⁰ Ma kurə wi, u da u win kpaasibu labaari ye sōwa be ba wāa nuku sankiranu ka swīi sōo.

¹¹ Sanam mē ba nuu Yesu kua waso, kurə wi maa nùn wa, ba ñ ye wure.

Yesu u bwāabu yiru kure

(I maa məerio Luku 24:13-35)

¹² Yenin biru, Yesu u wigibu yiru gabu kure ye ba sīmō swaas ba baru kpaaru garu dəo adama u tii kosa ben nəni sōo.

¹³ Ye ba wəma wuu min di ba be ba tie yen labaari sōwa, adama ba ñ maa ye naane kue.

Yesu u tii bwāabu

wəkura tia ye sōsi

(I maa məerio Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gərobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁴ Yen biru Yesu u bwāabu wəkura tia ye kurema ye ba dimō. Ma u bu gerusi ben naane dokebu

sarirun sõ ka maa ben degangam sõ, domi ba ñ tøn
ben gari wure be ba nùn wa u seewa gørin di.

¹⁵ Ma u bu sõowa u nεε, i doo handunian baama
kpuro kpa i bweseru baatere Labaari gea waasu
kua.

¹⁶ Baawure wi u ye naanε doke, ma ba nùn
batemu kua, u koo hunden faaba wa. Baawure wi
u kun maa ye naanε doke, u koo taare wa.

¹⁷ Sõm maamaakigiu wee ni naanε dokeobu ba
koo ko. Ba koo werékunu gira ka nεn ỹisiru kpa bu
ka barum kpam gari gere.

¹⁸ Bà n waa gəsənu sua nəmaø, ñ kun mε bà n dεε
nəra, ba ñ wahala gaa wasi. Bà n maa barəbu nəmu
səndi, ba koo bekurawa.

Yesu u doonø Gusunøn mi
(Imaa mεerio Luku 24:50-53, Gərobun Kookoosu
1:9-11)

¹⁹ Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u kpa, u suara
wøllø u da u sina Gusunøn nəm geuø.

²⁰ Ma bwāa be, ba da ba waasu kua baama kpuro.
Ma Yinni u ka bu səmbu te mò, u sõøsimø ka sõm
maamaakigiu ma ben gari sääwa gem.]

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8